

IV metai.

№ 6.

Birželis m. 1899 m.

TĖVYNĖS

S A R G A S

MĖNESINIS LAIKRASZTIS.



TILŽĖJE.

Apgarsinimas.

Tikroje
katalikiszku kningu fabrika

nuo

J. Schoenke,

Tilžėje, Aukskalio ulyczioje 8
Goldschmiedestrasse 8

privelyja visiems
katalikams ant
pigiu prekiu savo
loenoj spaustuvėje
atspaustas knin-
gas, kaip antai:

Szaltinis,

**Kanticzkos ir daug kitų dvasiszku knin-
geliu, visos ant geros popieros atspaus-
tos ir visokiuose aparuose drutai apdarytos.**



Aukso Altorius,
Garbė Dievui,
Balsas
Balandelės,
(MažasSzaltinelis)

Mažas
Aukso Altorius,

J. Schoenke, Tilžėje,

Aukskalio ulyczioje 8.
(Goldschmiedestrasse 8.)

Tėvynės Sargas

mėnesinis laikraštis su paveikslėliais.

Stovi ant sargybos Lietuvių tautos:
szviesos, tikėjimo ir kalbos.

Gaunamas **Prusuose** už 50 kap. Tilžėje pas J. Lapiną (Goldschmiedestr. 8.)
Klaipėdoje pas Rikard Brusdeilyną kniguų kupezių;
Amerikoje už 1 dolerį Scranton Pa. pas Rev. A. Kaupą (1423 n. Main Ave).

Aukas ant lietuviszkų rasztų priimame ir apskelbiame.

Turinys № 6.

- | | | | |
|--|----|--|----|
| 1. Žemaičių Vyskupo paszaukinimas mežliavų dėl badaujanczių maskolių | 2 | (Burbiszkių). <i>P. Pluksnų.</i> | |
| 2. Piemėniszkas laiszkas Seinų Vyskupo, apėmus rundijimą diecezijos | 3 | 2. Isz antro kraszto (Szilalio pajurio). <i>P. V.</i> 3. Isz Žvingių. <i>P. Akylas</i> 4. Isz Papiės. <i>P. Mažas Žmogus.</i> 5. Isz Peterburgo. 6 Isz Krakių. <i>P. Vargdienėlis.</i> 7. Isz Anciszkių. 8. isz Naumiesczio. <i>P. Senelis.</i> 9. Isz Žavėrijos. 10. Nuo Kaukazo. 11. Isz Sziaurinės Rosijos. 12. BadasMaskolijoje. <i>P. L. d.</i> 13. Isz Amerikos <i>N Amierikietis.</i> | |
| 3. Praeis! — <i>Eilės. P. Margalis.</i> | 10 | 14. Ant naujo kapo. <i>Eilės P. Margalis.</i> | 53 |
| 4. Dėlko mes biednyn einame? <i>P. Savasis.</i> | 11 | 15. Musų rasztai. | 55 |
| 5. Pranaszystė vieno vokieczio. <i>P. Birsztonas.</i> | 14 | 1. Bėgėdiszkas tyzcziojimos isz Dievobaimingų žemaičių. 2. Statytojams Kalendorių. | |
| 6. Apie lietuvius Suvalkų rėdybos. <i>P. Susis.</i> | 18 | 16. A. a. kun. Adomas Vyszniauskas Utenos Klebonas. Paraszė: <i>Aldonas.</i> (Užbaiga.) 57 | |
| 7. Vai ruta — rutele. <i>Daina su gaidų. Nebrėkos.</i> | 22 | 17. Atsiszaukimas reikalę iszstatymo lietuviszkos literaturos ant Paryžiaus parodos 1900 m. | 68 |
| 8. Vai Sese — sesele. <i>Eilės. P. P. isz Z.</i> | 22 | 18. Nuo redakcijos | 69 |
| 9. Į mokanczius kritikuoti, bet nieko nenorinczius dirbti | 23 | 1. Atskaita. 2 Konkursas. 3. Nauji sandarbininkai | |
| 10. Bitelė amžinikė. <i>Sakmė. P. Aldonas.</i> | 29 | 4. Atsakymai. 5. Apgarsinimai. | |
| 11. Musų mokslavietės. | 30 | | |
| 1. Ar par daug raszome apie iszkalas? 2. Jonavoje. 3. Salantuose ir Gruszlaukyje. 4. Naujame Impiltyje. 5. Seselės, i darba! | | | |
| 12. Tikėk Eilės. <i>P. Margalis.</i> | 36 | | |
| 13. Įvairios žinios | 36 | | |
| Kiauriai par Raseinių pavietą: 1. Isz vieno kraszto | | | |

Žemaiczių Vyskupo paszaukimas prie mezliavų dėl badaujančių maskolių.

Administratoriai bažnyčių Žemaicziuose apturėjo nuo savo Vyskupo szitokį pranesimą. „Aukas, szimet dvasiszkujų ir svietiszkujų mano vyskupijos sudėtas dėl Ruiszskos Draugijos Raudonojo Kryžiaus, nusprenta apversti ant badaujančių Samaros, Orenburgo ir Kazaniaus gubernijų . . . Todėl pranesu administratoriams, kad piningai, surinkti dėl paminavotos Draugijos Raudonojo Kryžiaus, kaipo ir aukos, įplauksiančios po perskaitymo bažnyčiose piemeniszko, Mano pasiuntimo, turi ateiti į Mano Kanceliariją tokiu-pat budu, kaip ir anais metais, dėl pristatymo į vietą. Žemaiczių Vyskupas Paliulionis“.

Mieczislovas-Leonardas,

per Dievo ir Szvento Apasztaliszko Sosto mylistą

Žemaiczių Vyskupas

visiems vierniems Musų Vyskupijos katalikams

Sveikatą ir Piemeniszką Palaiminamą!

Gal girdėjote, Mylimieji Vaikeliai, jog nekuriose gubernijose Rosijos Ciecorystės, kaip tai: Orenburgo, Samaros, Kazaniaus ir kitų, praėjusiuose metuose prapuolo ant laukų jėvai ir jog dabar ten žmonės bada kenczia. Isz visų krasztų placzios Ciecorystės mielaszirdingi žmonės szelpia, kaip galėdami, alkanus, bet kiekvienas isz jusų gali suprasti, jog ten, kur yra szimtai tukstanczių alkanų, didzios reikia ir paszalpos. Dėlto-gi norime, idant ir jus, Mylimieji Vaikeliai, isz visos szirdies prisidėtumete prie szio krikszczioniszkos mielaszirdystės darbo ir idant alkaniems paminėtų augszcziaus gubernijų, kas kiek galite, apieravotumete. Tankiai girdite Vieszpaties Kristaus zodžius, Evangelijoje Szventoje užrasztus: „Isz to pažins visi, jog mokytiniais mano esate, jeigu vienas kita mylėsite“ (Joan. XIII. 35). Todėl meilė artymo yra tai žymė tikro mokytinio Vieszpaties Kristaus, tikro krikszczionies-kataliko. Isz katakizmu-gi žinote, jog tas tiktai tikrai myli savo artymą, kas pildo mielaszirdystės darbus.

Norėdami tad, idant alkani kağraiciausiai galėtu buti pasotinti, liepiame Pavaduotojams Musų, Kunigams, siaų Musų Gromatą tuojaus, kaip tiktai apturės, perskaityti ir apskelbti vierniems isz kozelnyczios po visas bažnyczias Žemaiczių Vyskupijos ir surenktus po bažnyczias par kokius tris nedėldienius arba szventas dienas piningus atsiųsti prie Musų, o Mes juos atiduosime, kam priguli.

Mylista Vieszpaties Musų Jezaus Kristaus tegul bus su jumis visados. Amen.

Raszyta Kaunė d. 17 Gegužės mėnesio 1899 m.

Mieczislovas Vyskupas Žemaiczių.

PS. Priesz maskolius, kiszanczius savo snukį i svetimą daržą mes kariaujame ir kariausime; bet nėkuomet — priesz badą. Krikszczionystė neleidžia mums protauti; kas su tuszcziais viduriais ir sukepusiu liežuviu rungojas po koju, smerczio nesulaukdamas: ar prietelius, ar neprietelius. Visiems lygiai turime isztiesti mielaszirdingą ranką. Badaujanti szendieną musų kaimynai — maskoliai tesupranta, ant galų-galo, jog mes nėmaž neturėtumem anų neapykantoje, kad paliautu mus varginę, visųpirmu atidavę teip nesąžiniszka iszplėszta druką. *Red.*

Piemeniszkas laiszkas Seinų Vyskupo, apėmus rundyjimą diecezijos.

Antanas Baranauckas

Per mielaszirdystę Dievo ir mylistą Szv. Apasztaliszko Sosto Seinų, arba Augustavo Vyskupas.

Visiems szlovingiems Kunigams ir Vierniems Sveikatą ir Piemeniszka Palaiminimą.

Szv. Tėvas Leonas XIII. Popiezius szviesiausias, Ponas Mikalojus II visos Rosijos ciecorius, Lenkų Karalius, liepė Mums nevertiems apimti garbingą Sostą Seinų, arba Augustavo Vyskupijos ir ganyti aveles Vieszpaties Jezaus.

Nors šzi Vyskupija neseniai tēra įstatyta, vis-gi vierniejie jos gyventojai tarnauja Vieszpacziui Kristui nuo senovės: viena pusė nuo penkių, kita-gi jau nuo devynių szimtų metų; prigulėdami pirmiaus į kitas diecezijas, visados laimėdavo karsztais pamokslais aprupinamais ir palaiminamais garsių Vyskupų.

Ir dievobaimingas Musų Pranokėjas, nabaszninkas Vyskupas Petras Povylas nesigailėdavo jokio vargo dėl szios Dievo Dirvos, aplankydamas visas Bažnyczias, pakolei Jo sylos nebuvo sumažėję nuo senatvės ir nesveikatų. Ir dabar yra czionai apszechiai mokytų ir dvasiszku Kunigu, prisimananczių iszmingingai viernuosius valdyti, ganyti ir apvezėti.

Musų-gi sveikata nebekokia: jau senatvė ir aiszki silpnybė. Asz tariausi galėšis pabaigti amžį savamę krasztę: prie lengvesnių darbų ir mažesnio atsakymo, bet Vieszpacziui Dievui norint kitaip, kas-gi galėtu ir drįstu venktis nuo iszpildymo Jo szvencziausios valios? Vienatinis Dievo Sunus buvo paklusnas net lik Kryžiaus smercziai. Isz dangaus į žemę, nuo amžinos garbės į žmonių vargus, sopulius ir smertį buvo toliaus, ne kaip isz Žemaiczzių į Seinus, ir kelias dėl Musų nevertybės ne žemyn eina, bet augsztyn. Gerai žinodami, jog tarnystė tai ne valios, bet paklusnumo darbas ir, jog priesz paklusnumą nėra geresnio kelio į amžiną gyvenimą, pribuname pas jus, mieli Vaikeliai, Vardan Vieszpaties ir atsiduodame jusų tarnavimui su visomis sylomis duszios ir kuno.

Imdamiesi ant savę szitą augsztą siuntinybę ir prisi-jausdami gailas savas silpnybes, aiszkliai regime, jog tai yra naszta, ne tiktai žmogui, bet ir Aniolui persunki ir atsakymas perdidelis; pribudami-gi Vardan Vieszpaties, mokanczio ir per asilą persergėti Pranaszą ir isz akmenų daryti sunus Abraomo ir stebuklus savo Visogalybės pildyti silpnais prietaisais, idant negalėtu Jo garbės savintis menkas sutvėrimas: visą savo viltį ir paduksi guldome ant Jo szvento padėjimo.

Valia ir liepimas Popiežiaus yra tai valia ir liepimas paties Dievo, stacziusio Popiežių Vietininku ir piln'valdžiu Kristaus Vieszpaties, regimąją Galvą Bažnyczios, įpėdiniu

Szv. Petro, Kunigaikščiu apashtalų, buvusio pirmuoju Popiežium. Ką tiktai Petras buvo gavęs nuo Kristaus, visą tą tebeturi Popiežius. Jam yra sakęta: „tu esi uola, o ant tos uolos pastatysiu Bažnyčią mano, o vartai peklos ją nepergalės, ir duosiu tau raktus Karalystės Danguos; o ką tiktai suriszi ant žemės, bus surishta ir Danguosė; o ką tiktai iszriszi ant žemės, bus iszrishta ir Danguosė“. Jam vienam žadėta, jog tikėjimas jojo nesiliausis ir liepta apsigrėžus patogiamę laikę patvirtinti savo brolius. Jam išgijus karsztesnę už kitus meilę Dievo ir artymo, prisakęta ganyti avinėlius ir aveles Vieszpaties Jezaus, tai yra viernuosius ir Dvasiszką Stoną. Tai kas neklausytu Popiežiaus, tas peržengtu sziuos visus parėdymus Vieszpaties Kristaus, butu prieszingas Szvencziausiai Jo Valiai.

Teip lygiai valia ir liepimas savojo Vyskupo yra tai valia ir liepimas Popiežiaus ir paties Dievo, pastaeziusio Vyskupus ipėdiniais Szventųjų Apashtalų, kuriems buvo Vieszpaties Kristaus sakęta: „Kaipo manę siuntė Tėvas, teip ir asz jus siunczi: imkite Dvasią Szventą; kuriems griekus atleisite, tiems yra atleisti, o kuriems užturėsite, yra užturėta; kas jusų klauso, manę klauso; o kas jus paniekina, manę paniekina“. Ir Dvasia szv. pastatė juos, idant valdytu Bažnyčią Dievo. Nors teip augsztą ir placzią galybę Vieszpats Kristus davė Apashtalams ir Vyskupams, vis-gi visą savo Avinyczią ne jiems paskyrė, bet Popiežiui. Popiežius-gi, neiszsigalėdamas patsai aprupinti reikalus katalikų, gyvenanczių po visas karalystes pasaulės, skirsto Kristaus Avinyczią į Vyskupijas, siųsdamas žednon diecezijos Vyskupą, apvilktą dvasiszkomis galybėmis isz Danguos ir nuo Popiežiaus apkrautą gėrybėmis Bažnyczios, idant, pavaduodamas Popiežių, tvirtintu, ganytu, valdytu ir aprupintu paskirtasias sau nuo Popiežiaus aveles Dievo ir už jas Dievui atsakytu. Vyskupas tad yra vietininkas ir pilnavaldys ne tiktai Dievo, bet ir Popiežiaus, kaip Popiežius — Kristaus. Per savąjį Vyskupą visi vierniejie užsilaiko vienybėj Bažnyczios, Szventųjų Draugystėj, kaip visa Bažnyčia per Popiežių —

vienybėj' Kristaus. Tai kas neklausytu Vyskupo, but nepaklusnas Popiežiui ir Vieszpacziui Kristui.

Lygiai ir Vyskupas neiszigalėdamas patsai vienas aptarnauti visu savo viernųjų, skirsto Vyskupiją į Parapijas ir duodamas Kunigams dalį savo valdžios, dvasiszkų galybių, rupesczių ir atsakymo, siunczia juos kiekvienon Bažnyczion, idant visi katalikai butu prigulincziai aprupinti; patsai-gi lankydamas Bažnyczias, juos tvirtina, taiso, kursto ir laimina. Tai kas neklausytu Kunigu, butu nepaklusnas Vyskupui, Popiežiui ir Vieszpacziui Kristui.

Vieszpats Kristus szventą Bažnyczią prilygino medžiui, iszaugusiam isz garstyczios grudo. Virszunė to medžio siekė Dangu, szakos-gi jo apsiauczia visą pasaulę. Szaknis ir virszunė, pradžia ir galas to medžio — tai patsai Kristus; liemuo-gi jo tai Popiežius; didžiosios jo szakos, tai Vyskupai, mažosios szakelės, tai Kunigai; lapai-gi ir žiedai, tai visi Katalikai. Kaip medžio visa gyvastis, žalumas ir sultys eina isz szaknių į virszunę, kiekvieną lapelį ir žiedą, per liemenį, szakas ir sakeles; teip lygiai visas Bažnyczios szventumas isz Vieszpaties Kristaus per Popiežių, Vyskopus ir Kunigus iszpildo ant visu viernųjų, idant darytu gausius vaisius gerų darbų ant amžino gyvenimo.

Bažnyczia Szventa turi syla isz Dvasios szventos ir užlaiko ją per Dvasiszka Grosa,*) tai yra, per meilę ir paklusnumą visiems visus mylint, žmonėms klausant Kunigu, Kunigams klausant Vyskupo, Vyskupams klausant Popiežiaus; visiems-gi per Popiežių klausant Kristaus. Vyskupas, nepaklusnas Popiežiui, butu lygus szakai palaužtai, padžiuvusiai; teip lygiai ir Kunigai, nepaklusnus Vyskupui, ir katalikai, nepaklusnus Kunigams butu lygus pakritusiems lapams, padžiuvusioms szakelėms, neturinczioms sulczių, butu atskirti' nuo Kristaus; visi vierniejie, klausydami Kunigu, glaudžiasi vienybėn į savąjį Vyskupą; visi Kunigai su visais paklusnaisiais katalikais, klausydami Vyskupo, limpa vienybėn į Popiežių; visi Vyskupai su

*) grosa = disciplina.

savaisiais Kunigais ir katalikais, klausydami Popiežiaus, suauga vienybėn Jezaus Kristaus. Toksai yra dvasiszkos grosos parėdymas Dievo, įstatymas Bažnyczios szventos.

Popiežius, statydamas Vyskupą ant Vyskupijos, iszima ją isz po valdžios visų kitų Vyskupų teip, jog per jį tiktai vieną teužsilaiko viernieji priegulystėje szventos Bažnyczios; įsiai tik vienas tėra jiems mazgas Szventųjų Draugystės, Jų upė gyvojo vandens, Ganytojas ir Sargas.

Isz to viso, kas czia pasakyta, pigiai galėsite suprasti, jog jūs visi, Vaikeliai mieli nuo szios dienos Mums esate artymesni už tikruosius giminės ir brolius, brangesni už tikriausius prietelius ir, jog rupestis apie savus kudikius. Dieną ir naktį, dirbant ir ilsiantės jūsų iszganymas gulės Mums ant szirdies. Jums prapuolant nebutu nei Mums vilties iszganymo; jūsų-gi szventas gyvenimas ir geri darbai, tai visas Musų džiaugsmas ir viltis, visas numaldymas sielvartų ir skausmų, visa laimė.

Vienok gerai žinome, jog visi Musų rupeszcziiai ir vargai be jūsų paczių gero noro ir storonės nuveitu perniek. Todėl-gi karsztai praszome, idant isz tikros szirdies Mums padėtumėte Dievui tarnauti, garbę Jam padauginti ir visiems užpelnyti iszganymą. Artimiausia ir stipriausia Musų paszelpa — tai skaiszcziausia Kapitula, Senatas Vyskupijos, gražiausis Mums garbės vainikas. Kapitula szvieczia visoms Bažnyczioms gerais paveizdais, dabindama Katedrą, sergėdama Dievo garbę ir Dvasiszką Grosą, padėdama Mums aprupinti Seminariją, iszrinkti gerus Džiakonius ir Klebonus (Prabaszczius), paskirti Kunigams prideranczius vietas, iszlyginti nesutikimus ir, pritrukus Vyskupo, valdo Dieceziją; garbingi Pralotai ir Kanauninkai yra iszrinktiniai isz viso dvasiszko luomo; jų mokslas, datyrimas, iszmintis, nuopelnai, szventas gyvenimas ir svarybė visiems yra žinoma. Nuo jų tad' svarbiausiuosę reikaluosę Bažnyczios szventos lauksime paszelpos, norėdami visą ką gerai suprasti, iszmanyi ir teisingai iszteikti.

Seminarija, tai Dangaus Rasodninkas, Vieszpatis Jezaus darželis, kuriam' želia ir auga skaistesnės už lelijas rinktesnės duszios; tai Motyna ir Auklė Szventųjų Dievo

tarnų — Kunigų. Garbinga jos vyriausybė ir mokintojai blizga mokslais ir doromis, kaip ant dangaus žvaigždės. Ištyrimas ir ištaisymas tikrojo paszaukimo į kunigystę, apszvietimas klierikų ir iszmokinimas jų szvento gyvenimo ir dvasiszkos grosos — yra tai labai didis ir brangus darbas. Juo szviesesni ir szventesni kunigai iszeis isz Seminarijos, juo didesnis iszspildis apszvietimas ir paszventinimas visų viernųjų. Kunigas-gi, neszaukiemas Vieszpaties Kristaus arba neisztikimas teip augsztam paszaukimui, butu ir patsai nelaimingas, ir nevieną duszią prapuldytu ir suteptu Bažnyčia.

Džiakonai — tai akis ir desznė ranka Vyskupo; lankydami kasmet visas jiems paskirtas bažnycias ir pilydami Vyskupo parėdymus, nemažą daro kunigams ir vierniems patvirtinimą, pataisymą visų dalykų szvento tikėjimo, įstatymų bažnyczios, grosos, teisybės ir meilės.

Klebonai (prabaszczi) po savasias parapijas yra vietininkais ir pilnvaldziais Vyskupo, dabintojais bažnyczių, pilytojais Dievo garbės, mokintojais ir ganytojais visų parapijonų, užveizdėtojais gerų pasieligimų, naikintojais nedorybių ir papiktinimų, gelbėtojais nusidėjėlių, dalytojais Szv. Sakramentų, aprupintojais pavargėlių, naszių ir naszlaiczių, apveizdėtojais ligonių ir mirsztanczių, užtarytojais ligonių ir mirsztanczių, užtarytojais numirusių. Kamendoriai (vikarijai), kapelionai ir kiti visi kunigai yra szelpėjais klebonų visuosę duszios reikaluosę viernųjų.

Visas dvasiszkas luomas — tai dalininkai Musų meilės ir rupesczių, dvasiszkos valdzios ir atsakymo.

Dėlto-gi praszome ir rupiname visus garbingus Dievo tarnus; atsinaujinkime dvasioj' ir szventamę gyvenimę, isz tikros szirdis tarnaukime Dievui ir bažnycziai, užlaikykite visus jos įstatymus, iszpilykite visus parėdymus Popiezių, sinodų ir Musų paczių, idant nė viena duszia, atpirkta brangiausiu krauju Dievo sunaus, nepražutu, bet draugę su visomis užsipelnytu amžina gyvenimą.

Teipo-gi ir visas ypatas svietiszko luomo, turinczias ant kitų kokią nors vyriausybę, praszome ir rupinama: užlaikykite savus priklausytojus Dievo baimėj', padorybėj' ir blaivystėj'. Gimdytojai aprupinkite savo vaikus, mokin-

tojai mokintinius, ponai tarnus, ukininkai savo šeimos ir visi viernieji kiti, idant visi išpildytumėt' prisakymus Dievo ir bažnyčios šv. ir pelnytumete išganymą. Visi esame vieno Dievo vaikai, vienos bažnyčios sąnariai, dalininkai vieno tikėjimo, vilties ir meilės. Nesigailėkim' visi kit's kitam-gerų paveizdų, apszvietimų, ir paszelpų, neapleisdami ligonių, pavargelių, naszių ir naszlaiczių, szelpdami ubagus, idant jie, kaip pailsime, priimtu mus į dangaus karalystę.

Negalime užtylėti ir to, jog szioj' gadynėj' iszsiranda žmonės atžagari Dievui ir bažnyčiaz, kurie savo puikybės glumą žodžiais ir kningomis barsto ant neatsarginių katalikų, kaip kukalius ant dirvos Dievo, gesindami meilę, ardydami grosą ir vienybę, niekindami prisakymus Dievo ir bažnyčios, kurstydami neapykantas ir užvydėjimus, kartais-gi ir iszdergdami Szventybės. Neklausykite jų žodžių, neskaitykite jų kningų, vengkitės jų draugystės; idant neiszklaidintu jusų isz kelio iszganymo į prapultį. Visuosę daiktuosę klausykite kunigų ir klausykite jų, kaip Musų paczių žodžių. Jie draug' su Mumis savomis dusziomis atsakys už jus Dievui ir szventai bažnyčiaz. Jie tad, jums tikrai iszguldys visą szventą mokslą: kaip Dievui tarnauti, kaip su žmonėmis gyventi, idant visiems lygi butu teisybė ir meilė. Jie aprupins visus jus dvasiszkus reikalus; duszias ligotas pagydys, suteiks ir padaugins mylistą ir dovanas Dvasios szventos szventais sakramentais, apmaldys sielvartus ir nerimasczius, apgaubs ir užtarys gyvus, mirsztanczius ir numirusius. Tikėkite jiems, klausykite jų, mylėkite ir branginkite juos, kaip savo dvasiszkus tėvus. Melskitės už juos ir už Mus, kaip ir Mes nesiliausime melstis už jus, už visus jusų reikalus dvasiszkus ir kuniszčius.

Kitus dalykus, prigulinczius iszganymui, aprupinsim' patogiamę laikę ypacziais parėdymais, aplankydami parapijas ir bažnyčias. Dabar-gi isz visos szirdies suteikiame jums visiems Piemeniszką Palaiminimą, kaipo ženklą karsztos Musų meilės.

Norime ir liepiame, idant szita Musų Piemeniszka Gromata butu skaityta žmonėms po visas bažnyčias tris

sykius nedėldieniniais arba szventomis dienomis paeiliui, tai yra 1, 2 ir 6, d. sausio.

Raszyta Senuosę d. 28. Gruodžio 1897 met.

† *Antanas Vyskupas s. r.*

P. S. Szitą rasztą, kaipo paminklinį, talpiname, nors yra dikczčiai pasivėlavęs, O kas kaltas? Ar-gi ne seiniszkių priedermė buvo jį tuojaus atsiųsti? papeiktinas apsileidimas, kurs, dėkavojant Dievui, vis mažinas, vis daugiau rasztų gauname ir isz už Nemuno. Atsakymą už czielybę tos gromatos, žinoma priėma ant savęs tas, kurs teikės mums pristatyti. Acziu jam! *Red.*

Praeis!

Kad meilę žmonių tavo, degė krutinė,
Szirdis-gi nei vieno žmogaus neapgavo,
O svietas tau mislį atszaldė ugninę, —
Tai kas isz svajonių užliko dar tavo?
Skaudus atminimas!... Suspaustas skausmais,
Neverkk, nės ir tai nepoilgo praeis!

Duszia sužeista, kad visa net kraujuota,
Ir pauksztis pabugęs, kavojas nuo svieto,
Szirdis-gi, vainiku apriesta dygliuotu,
Kad jautė kartybes kožnoje net vietoj, —
Griaudžiai, gal, raudojei, suspaustas skausmais?
Nutilk, nės ir tai nepoilgo praeis!

Kad tavo czia norams viskas priesztarauja,
Ir tu su žmonėmis bicziulystė pertrauki,
Ir kad be naudos tavo protas kariauja,
Ir atilsio dusziai kad czia nesulauki, —
Nusimeni gal? Bet, suspaustas skausmais,
Žinok, jog ir tai nepoilgo praeis!

I dangų kad giedrų nuliudęs žiurėdams,
Daug sopulių savo szirdyje pajusi,
Suskurdęs suszuksi, net visas drebėdoms:

O duszia! kada tu pas Dievą ten busi?
Nurimk ir tada. O suspaustas skausmais,
Žinok, jog ir tai nepoilgo praeis!

Pažvelgi į praeigą, tuoj tau atbunda
Daugybė svajonių ir daug atminimų;
Jausmai tau krutinėj atgyja, sujunda,
Atsimena daug tau kanczių ir verkimų...
Nutilk ir tada. O suspaustas skausmais,
Žinok, jog ir tai nepoilgo praeis!

Darbuokis, mylėk, nerustaūki ant kito:
Už darbą ir meilę jug Dievą regėsi;
Ką kentei par savo gyvenimo rytą
Ir tai, iki grabo ką dar iszkentėsi,
Kapuose pragaisz... Tat suspaustas skausmais,
Atmink: nepoilgo czia viskas praeis!

Nės jeigu ant žemės kentėti neliausi
Ir viską dėl meilės Augsburgiausio darysi,
Ką vergdamas sėsi, su džiaugsmu nupjausi —
Už grabo gyvenimo auszrą matysi...
Į darbą drąsiai tat... Suspaustas skausmais,
Atmink: nepoilgo czia viskas praeis!

Narsiai czia žingsniuok, nės dar biszkį pažingsi,
Kelius dar kryželius ant žemės sutiksi,
Prie amžinos laimės vartų sau prislinksi,
O kryžius — vargus czia ant žemės paliksi.
Tikėjims, viltis tik ir meilė negaisz,
Nors viskas ant svieta isznyks ir praeis!

Margalis.

Dėlko mes biednyn einame?

Tasai didei svarbus klausimas ateina dažnai kiekvienam lietuviui į galvą. Kožną dorą lietuvį ir po sziai dienai tebevargina mislįs apie priežastį vieszo ir sunkaus nuolimo mūsų svieta. Vieni tą priežastį randa didumę mokesdzių, kurius mūsų svietas moka valdžiai; kiti spaudos uždraudimę, tretį žmonių tamsumą; mums-gi matos, jog apart tų

randasi da ir kita ar tik ne svarbesnė priežastis už paminėtasias. — Pirma lietuvis pirkdavo — muilą, geležį, plieną, adatą, spilkas, kasninkus dėl mergų, karolius, kningas, na pagaliaus pypkę. Drabužį visą jisai darė sau namie. Klumpius darė iš seno aulo skuros ir alksnio lentutės. Czebatūs siuvo iš skuros namie išdirbtos. Skuras dirbo savi žmonės. Ir jeigu ką pirkdavo czebatams, tai tik padus. Sermėgas siuvo iš milo, milinės kelines teipo-gi siuvo dėl žiemos. Vasarai žiponus darė iš marginių, iš dryžinių, iš trincyžių (žanavykai „trincziais“ ir szendien žiponą tebevadina). Jeigu kas butu apsilvilkęs marszkiniais pirktais arba iš pirkto audeklo pasiutais, tai tokį butu pakėlę ant juokų, o ypacz jo paczią, seseris ar dukteris, pagal tai kas jis: senas ar jaunas, vedęs ar nevedęs.

Moteris senovėje devėjo visukuomi savo rankų darbo. Didžiausia negarbė mergai buvo, jeigu apie ją nutardavo „ne kas do per darbininkė, pati savęs neapsidengia“. Merga pirktą turėjo kasninką ar galioną dėl pakalkės, pirktą žiedą ir karolius. Da ji galėjo turėti pirktas szukas ir ir kningas dėl maldų, ant galo — rožanczių ir szkaplerių. Ilgus metus teip ir buvo mūsų jaunystėje. Marginius jekėms ir kiklikams mergos paczios sau audė. Sejonus puikius puikiausius ir-gi paczios audė, paczios žiurstus kuopuikiausius staklėse rinko. Rinktinias staldangtes, abrusus rinkus. ploniausias drobes, — vis tai namie darė. Ir gražu buvo pažiurėti ant mūsų kampo mergos, pasirėdžiusios savo rankų darbu!

Dabar nebetai! Dabar mūsų jaunos lietuvaitės įlindo į maiszą, kaip miesto padmaskos — paszlemėkės, purpso ir szeip ir teip jų kartuniniai drabužiai; gelumbini maiszai ant kuprų kvoldais — riaukszlėmis styri; dripso skara (skepeta) ant galvos, užsvirusi ant akių ir kaip vuodega kabo užpakalyje žemyn. Ir visam kitam drabužiui medegą perka jos pas žydą! . . .

Teip-pat einasi ir su vyrų drabužiu. Vietoj' sermėgų, žiponų, valaszinkų, szendien ir jaunuomenė vyriszka maiszus siuvasi, į maiszus suliudus vaikszcioja — purinėja po kaimus, po miestus. Tegul sau, — mes jau nieko nesakytumem apie seną puikų parėdą moterų ir apie gražų

parėdą moterų ir apie gražų parėdą vyrų. Na, metė ji tai metė! Įlindo į maiszus, tai įlindo! Viskai tai, matote, darbas noro ir mėgimo. Bet negaline užtylėti apie atsiradusį naują paprotį: **pirkti ir pirkti viską begalo isz žydu krautuvių** (kromų). Kur eina dabar linai, paszukos, pakulos? Kur eina avių vilnos? Kur eina pjaujamų gyvuolių skuros? — Eina ant pardavimo. Tai butu ir-gi gerai. Bet niekai ot kamę! Pirma linai, paszukos, pakulos ir vilnos su skuromis likdavosi namie ir eidavo ant apdangalo. Apdangalas buvo drutas, nės namų darbo ir ilgai laikė. Dabar žmogus parduodamas ima už minėtus dalykus piningą, bet ne visą. Dalis piningo ir didelė tenka žydui perkancziam. Paskui dalis piningo tenka žydui vežancziam į svetimą szalį į dirbtuves. Dirbtuvėse ir linus su pakulomis ir vilnas su skuromis perdirba ir parduoda tam pacziam lietuviui. Ir už szituosius dirbtuvių pagamintus dalykus: audeklus, skuras moka dabar vargszas musų kampo žmogus deszintį sykių brangiau, nei jis parduodamas ėmė.

Pirma ilgais rudens vakarais ir nuobodžiais žiemos vakarais moteris ir mergos suverpia, budavo, ir linus visus, ir vilnas. Atitrukdamos nuo namų truso pavasaryje ir žiemos laikę suaudžia, budavo, tuos verpalus. Ot ir drabužiui viskas pagaminta, tik siuk! Dabar moteris ir mergos slainikauja isz kampo į kampa, nerasdamos, už ko nusitverti, pataikauja, paczios į nieką virsta ir kitus paskui savęs traukia. Nėra ant galvos pakalkės, nėra nei „vainiko ant gelsvų kaselių“, nėra nei ką daboti ir sergėti.

Vienok ir tai butu tiek to. Kas nori iszdykti — iszdyks ir sziokiamę, ir tokiamę drabużyje. Ne gerai tai, jog moteriszkas darbas neatnesza dabar tiek naudos, kiek pirma atneszdavo; ne gerai tai, jog gaspadorius dabar nespėja piningų pagaminti, kad nupirkti drabužį ir sau, ir szejmynai. Sako teip: „ką tie audimai namuose. Asz dvigubai tiek iszliksiu ant audėjos, nei man reiks užmokėti krautuvėje už materijas dėl drabužio! Ir pirkdamas krautuvėje asz da ir tuomi iszkirsiu, jog gausiu gražesni, nei man namie kokia ten boba iszaustu“. Teip, tiesa, boba gal but' jog tau teip gražiai ir neiszaus, kaip isz-

audžia dirbtuvėse. Gal but ir teip jog, isztikro, audžiant tamtyczia namie, audeklas tas atsieis tau dusyk' brangiau nei perkant jį krautuvėje. Bet . . . tu vieną užmirszti, jog tas tavo namų darbo audeklas laikys trigubai, nei pirktasis. Tu dar užmirszti ir tai, jog senovėje moteris spėdavo ir namus aptrusti ir lauko darbus nudirbti ir audimus drabužiui pagaminti. Niekas ir niekados tam tyczia audėjų nesamdė. Audė tos paczios szejmynos moteris laisvamę nuo kitų darbų laikę. Jos turėjo darbą laisvamę laikę, turėjo naudingą darbą. Jos tokiu budu galėjo sunaudoti kiekvieną valandėlę. Joms už tai buvo garbė, o namams nauda.

Bet tegul ir teip, jog tokie audimai dabar, kada darbininkai ir darbininkės pabrango, jau neužsimoka. Vis-gi ir tokiamę atsitikimę, mums matos, reikia kitaip apsieiti, nei pas žmones apsieina. Jeigu dabar namie austas drabužis yra perbrangus, tai reikia apmislyti, kaip padaryti, kad jis nebutu perbrangus. Reikia apmislyti tokį budą audimo, kurs butu pigesnis, nei paprastas audimas staklėse. Dirbtuvėse maszina verpia ir audžia. Na, ar negalima butu, porai kaimų susitarius, įsitaisyti vieszą masziną verpiamąją? Jeigu mūsų žmonės imtu po senovei patįs sau gaminti drabužį kaimuose, o ne pirkinėtu isz žydų rankų, jeigu terpo mūsų svieto atsirastu gana žmonių suprantanczių naudą tokio pasieligimo, tai galėtumeme dideliai džiaugtis. Butu tai pirmas žingsnių dėl iszsiliuosavimo isz po žydų jungo. Pažiūrėkite tiktai, kiek to amaro szeria Lietuva! Ir kiek alkanų ir baduojanczių lietuvių! Žydas, nieko nedirbdamas, gyvena puikiai ir lengviai; lietuvis dirba, kaip jautis, ir dvesia badu . . .

Savasis.

Pranaszstė vieno vokieczio.

Kam skaityt' tieko autobiographiją neužmirsztino Giseviaus („Eduard Gisevius“: Tilsit 1881), tas, rasi, atsimins, koks buvo liudnas lietuviystės likimas pradžioje szio szimtmečio Prus-Lietuvoje, ir kokias Giseviui karias vesti reikėjo su germanizatoriais, užtariant tik dailią

lietuvių kalbą. Tuomet — anot Giseviaus — lietuvius buvęs dėl vokieczio lyginai tiek, kaip murinas (negras) dėl amerikono. Suprantama, jog tadą dar nė apie joki atsigaiveliavimą pacią lietuvių isz ilgai duruojanczio snuduliavimo negalima buvo kalbėti: vislab', kas terp jų tuomet inteligentiszko buvo — tai vieni jų kunigai — pastoriai, daugiausia isz vokieczių paeinantieji, bet kurių ne vienam, kaip Lepneriui, Praetoriui, Ruhig'ui ir k. mes esame ir szendien dėkingi už jų svarbius rasztus apie lietuvių tautą ir kalbą.

Vienas isz tų kunigų — butent Aug. Gotthilf Krause, isz Nibudžių pas Gumbinę, 1834 m. atspaudino Karaliaucziuje didžiai interesantiną ir svarbią kniugą: „Litthauen und dessen Bewohner in Hinsicht der Abstammung, der volksthümlichen Verwandschaft und Sprache“: (8^o, 168 pag.) Szitas veikalėlis, kaipo „standard work“ to metinės litvanologijos, suteikia mums labai daug akyvų žinių apie paeigą lietuvių, jų religiją, giminystę su įvairiomis Europos tautomis, apie charakterį tautos, jos literaturą, apie pradžią, paeigą ir giminystę liet. kalbos su slovėniszkomis, su žydiszka, lotyniszka, ir ypaciai su graikiszka; kur jis Ruhig'ą („Betrachtung der litthauischen Sprache etc. Königsberg 1745) sekdamas, priveda daugybę kaimų graikiszka bei lietuviszka kalba žodžių ir nurodo ant idantiszkumo gramatikiszku formų. Stodamas stipriai apgynimę liet. kalbos priesz germanizatorius, jis platokai darodo senumą, mantingumą ir tobulumą lietuviszkos kalbos, jas vopumą, dailumą ir svarbumą. Skirnyje: Das preuss. Litthauische in seiner Eigenthümlichkeit und geschichtlichen Entwicklung“ jis, nurodydamas ant to, kad lietuvių kalba senovėje buvusi kalba didelės tautos („das Litthauische einst die Sprache eines grossen Volkes war“), ir kad ji sziaures-Europon atneszta isz rytų szalies, rasi isz Indijos, mini tulus ypatingus vardus (verbliudas, liutas, bezdžiona, smakas, žemeziugas, auksas, szilkas etc.), kurie, anot jo, teipo-gi isz rytų kraszto, kur tokie žvėris ir k. daiktai randasi, atgabenti ir lietuvių kalboje likę. Toliaus — mini jis teipo-gi ir tulus, kaip ir Praetorius, trakiszkus (getiszkus) vardus, isz lietuviszko juos iszaisz-

kindamas, bet apie giminystę lietuvių su trakais dar nieko nežino.

Paduodamas toliaus paveizdo trumpas isztraukas isz senprusiszkosios bei lietuviszkos dialektuose kalbos net iki Duonelaiczio, jis sekancziai raszo: „Isz (szitų) menkų isztraukų matoma, kad musų lietuviszkoji kalba tikusi kulturai, nės „Metai“ Duonelaiczio, daugybė dainų ir ypacziai iszguldymas pranaszo Jesajaus lietuviszkoje Biblioje, rodo, jog lietuviystė (das Litthauische) tulam augsztesniam iszsilavinimui tikus ir verta yra ir kad, jeigu butu lietuvių tautai kada nors pasisekę savystovystę igyti, tai butu kalba isz tikro jau tokį augsztą laiptą iszsitobulinimo dasiekus, kaip ir kalba graikų! Dabar, rods jei toks geras likimas niekados į dalykus neteks! Niekados! niekadoss? kodėl-gi teip? Ar ne alpo graikai verguvėje daugiau, kaip pusę tukstanczio metų ir, žiurėk, (dabar) atsiranda nauja Graikų karalystė! Kodėl ne butu galima, idant su laiku dar pakiltu isz niekų („aus dem Staube“) nauja lietuviszka karalystė, kuri visas gentes vienokios kalbos vieną tautą suvienytu ir, turėdama vadovu tulą protingą kunigaikszti, lietuviszakai tautai naują tautiszką gyvastį, naują suteiktu szlovė“:

Ar — ir kada — iszsipyldys szita pranaszystė?..

Prie klansimo apie isznykimą lietuviszkos kalbos.

Tankiai mums tenka laikraszcziuose skaityt' apie apsilenkinimą (polonizaciją) musų bajorijos, kuri musų laikę isz didesnės dalies svetimus, t. y. lenkiszkus, idealus savyje gaivindama, dėl savo tautos reikalų visiszškai atszalus. Ne tik didesnieji bajorai, kurie dar tyrai lietuviszkas pravardias turi, pas mus į lenkus pavirto, bet ir teip vadinamieji szunbajoriai, kurie nieku nuo szejp ukininkų ne atsiskiria, strymagalvą į lenkpalaikius vercziasi! Lenkystė pas mus yra tai baisiai bjauri limpanti liga, kuri tautoje musų platinasi epidemiszku budu: tos ligos ypatingasis mikrobas, kurį „bacillus polonicus“ praminti reikėtu, o kuriuomi lietuvių tauta pirm 5 szimtų metų jau užsikrėtė, yra pavojingiausias, szitoje musų ligoj' tautiszkoje ir užsipelnytu, kad vienas ar kitas mokslinczius

progressiviszka jojo isziplatinimą lietuvių tarpę isztardytu, nurodydamas ant tų butent sanlygų, kurioms szelpent, szita infekcija teip bjauriai mūsų organisme įsikerėjo.

Szita tardymo ne lengvą darbą tylam specialistui palikdamas, asz norėčiau tuom tarpu czionais tik kitiems ant tulų literatiszkų versmių trumpai ir pavirszutinais nurodyti, anot kurių galima butu nors dasiprotėt, kaip veikia polonizacija, katalikystę nuo lenkų pajėmus, pas mus isziplatino.

Imkim tik ant paveizdo Vilnių.

Kas skaitė grafo Kyborg'o*) apraszimą Vilniaus 1397 m., laikę kun. Vytauto, tas žino, kad tuomet ant Did. Kuni-gaicszcio dvaro officialiszka kalba buvus lietuviszka; kad Vilniuje, atskyrus vokiečių bei gudų kvartalus, gyventojai lietuviszškai kalbėję, o žinoma, tamę laikę ir bažnyciosę lietuviszka kalbą vartota. Bet jau 2 szimtam metų praėjus nuo įvedimo krikszcionystės Vilniuje lietuviszka kalbą teip sunaikinta, kad mirus kun. Konstantinui Szirvydui, mūsų kalbą jau ir isz bažnycios iszvyta ir nuo to laiko, butent nuo XVII. szimtmeczio ir sulyg' mūsų gadynės lenkiszkoji kunigija lietuviszkoje sostapylėje, Vilniuje, apie lietuviszka kalbą ir girdėt' ne nori! Szitokio barbariszko dar niekur kitur ant svieta ne regėta!

Ne blogiaus, kaip rodos, sekėsi isziplatinimui lenkiszkosios kalbos ir visoje Žemaitijoje'.

Kaip isz tardymų vysk. Valancziaus, žinoma, Žemaitijoje' pirmoji bažnycia katalikiszka atsiradus dar tik 1551 m.; iki sziam laikui žmonės dar isz didesnės dalies „pagonystėje“ buvo, kas duravo iki pasibaigiant XVI. szimtmeczium. Dar 1603 m. Žemaitijoje, prie padalinimo jos ant parakvijų ir suskaitymo gyventojų, atrasta buvę 1107 senų žmonių niekados nekriksztytų; daugumas svieta dar ir tamę laikę savo tikybos pareigas senoviszškai-lietuviszku budu atlikdavo. Tik su įvedimu ir czion, kaip ir Vilniaus vyskupystėje, lenkiszkių jezavitų, pasisekę katalikystę Žemaitijoje',

*) Norbutt. Pisma pomniejsze p. 133 seg.

o draugę su ją ir lenkiszką dvasią, išplatinti lietuvių tarpę.*) Suprantama, kad tas „bacillus polonicus“ ir žemaiczių tarpę išsųk' įsivaisyt, negalėjo, nors įsai daugiausia su paszalpą bažnyczios platinamas buvo, bet tik iš palengvo. Pirmoji auka tai nelemtai polonizacijai ir czionais bajorija teko, nors Žemaitijoj' tautiszkoji demoralizacija szitos luomos iš pradžių ne teip, kaip rodos, pasekmingai ėjo, kaip antai, Vilniaus vyskupystėje. Philippas Ruhig's, liet. kunigas iš Valterkiemio, kurs 1745 m. Karaliaucziuje atspaudino labai akyvą kningelę: „Betrachtung der Litthauischen Sprache in ihrem Wesen und Eigenschaften“ (8^o min., 88 pag.), raszydamas „apie lietuvių kalbos vopumą ir grožį“, terp kitų dalykų, sako (pag. 75): „Pirm 50 metų buvo Didžiojoj' Lietuvoje daug bajorų („viel von Adel“), kurie tik lietuviszkai kalbėjo, ir augsztos kilties moteris Kaunę, kurios ne kiteip, kaip lietuviszkai su ypatingu mandagumu kalbėjo ir viena kitai garbę išrodydama, vadino vardu **tamista**, kurs pas mus (Prusuose) ne vartojamas“.

Jeigu tokiu tad' budu bajorija Žemaitijoje, kaip ir gyventojai Kauno, rasi iš didesnės dalies, dar XVII. lietuviszkai kalbėjo, tai labai akyva butu isztirti, kada czion lietuviszka kalba iš namų ir iš bažnyczios išvartyta? Ant szito klausimo tik ant vietos Žemaitijoj' arkyvuose surankiotos žinios mums atsakyti galētu. Mano pareiga yra — tik dar nurodyti ant to smarkaus polonizatoriaus, koku buvo tapęs lenkiszkasis universitetas Vilniuje, ant tų nelemtų lenkmeczzių (1832 ir 1863), kaip ir ant uždraudimo lietuviszkos spaudos, kurie labai daug prisidėjo prie išsiplatinimo lenkomanijos lietuvių tarpę.

Birsztomas.

Apie lietuvius Suvalkų rėdybos.

— Suvalkų rėdyboje gyventojų, kalbanczių lietuviszkai, yra apie 330,000. Pagal tarmių jie skiriasi ant **Zanavykų**, **Kapsų**, ir **Dzukų**. Zanavykai apgyvenę yra parapijas

*) Slg. Geitler. Litva a Litváne. „Osveta“ 1874. cz. 8. pag. 576.

Griszkabudžio, Syntautų, Slavikų ir Naumiesčio (Vlady-slavov'as). Kapsai vadina, visus gyventojus Naumiesčio pavieta, zanavykais; zanavykai vėl gyventojus paliai Jurborgą, po kairiaj' Nemuno, vadina Jurbarkiszkais, o gyventojus paliai Velioną Velioniszkais. Zanavykai ėmė vardą nuo upės **Novos**; teisiaus juos but vadinti **Užnoviszkais**, t. y. gyventojais už upės **Novos**, kaip Užubaliai yra gyventojais už balų, Zanavykais praminti isz lenkiszko, nės **Nova** lenkiszcai „Nawa“.

Kapsai vadinasi nuo žodžio „kap.“ vietoj, „kaip“. Jie apgyvenę yra visą pavieta Vilkaviszchio, ir Senapilės ir ketvirtą dalį Kalvarijos pavieta. Tankiai da girdėti gyventojus ties Garleva, vadinant **Garliauckiniais**, o ties Prienais, **Paprieniokais**, arba **Prieniszkais**. **Dzukai** gyvena Seinų pavieta ir tris dalis Kalvarijos pav. prie jų prigul', Suvalkų pav. Punsko par. dzukų priklauso. **Dzukai** nesavuosius, visus kitus lietuvius vadina **Teksziais**, nuo žodžio „te“, vietoj, „ti“, arba **Guogais**. Žodis **Guogas** nuo ko paeina, nežinau, tad meldžiu tautiečių — žinovų jį paaiszkinti, prasmė jo, maž daug tokia, kaip žodžių **Giaur'ą** arba **gojus**: luposę mahomedo **Giaur'as** reiszkia žmogų, neturką, ne tutorį, kito tikėjimo, svetim-tautį, krikszczionį, „**Goj'us**“ reiszkia, luposę žydo, ne žydą **Guogas** tacziaus reikia luposę dzuko, kitą lietuvį gyventoją tos paczios rėdybos, ne dzuką. **Guogai** yra kaimas **Pakuonio** par. ir pravardė giminės **Zapiszchio** par. isz tos giminės kun. **Guogas** paeina. **Nekurie** dzukus gyvenanczius paliai **Lazdijus** vadina. „**Szakiais** — **ragiais**“ užtad, kad jie tankiai vartoja „szak — ragi“.

Žodis apie zanavykus.

Tarmė zanavykų yra gana aiszki, szvelnai, minksztai skamba, panaszi truputį į Prusų lietuvių ir žemaičių panemuniečių tarmę; nedaug lenkiszkių žodžių, bet vokiszkių apscziai vartoja. **Velioniszkių** daug grynesnė lietuviszka kalba, nėg zanavykų ir turi senobinių žodžių. **Zanavikai** tur norą vaikus savo leisti į mokslus, kaip vadina į „**kliasas**“, o paskui į **kunigus**, tad daugiausia isz **Naumiesčio** pavieta yra lietuviszkių **kunigų**. Jeigu vaikas žada buti **kunigu** ir

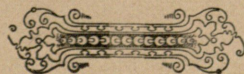
yra pavargęs tad turtingesni jo giminės, arba ir svetimi duosnūs žmonės, susimyli, deda piningus, draugę visi leidžia mokslan ir anąjį dorą vaikina, kunigu pastato. Zanavykas už gėdą sau laiko nemokėti kningą skaityti, užtad bažnyčioje, beveik visi išz kningų meldžiasi; nekurie skaito svietiszko turinio kningas ir laikraszčius, bet tokių vyrų mažai da yra; tamę dalykę zanavykai labai apsileidę ir baugūs.

Anais metais zanavykus skaudžiai nuplėszė virszininkai pavieta, imdami nemažas aukas, nuo žmonių, prie izliuosavimo jų vaikų izz kariumenės, stojant ant perveizdos — supravizijos, net ikiszioł nebegali atsigauti. Jie yra darbsztūs, moteris padeda vyrams javus kultti, vyrai vėl moterims verpti. Myli medžius, kiekvienas beveik medžiais apsisodina triobas ir da sodelį vaisinių medžių turi. Prietarų (burtų) menkai yra zanavykuosę; ukės reikaluosę, nusžiuri ant Prusų ir gan gerai ją veda, nors neperkokia žemė Naumieszio pav. apart Sintautų, Slavikų ir paties Naumieszio par. Kitur szalta ir žemaistovi, nēr nuotekumų, lietinguosę metuosę, javai izzmirksta, smilgs, dirszės rugiuosę auga; nekartą pravažiuojant matai, vietoje rugių, dirszės rugėtas; linai dera ir rasi per daug jų sėja. Moteris posenovei gražias, baltas drobias, ir įvairius audimus marginius, dryžulius, dėl savęs, dėl vyrų, ir dėl vaikelių savo audžia; gudri moteriszké mažai ką perka miestę siuvimui. Bet ne laimė! randasi n'izzmanelių moterelių, bei mergelių, kurios izzvydusios prusaitę, jos mada seką, įsirėdo į pirktus skarmalus ir apsiterszusios nesavomis plūksnomis, lyg baidyklė, kokia ateivė, terp savųjų, žiopso. Reikia czia pripažinti, kad lietuviai madosę siuvimo rubų, labai yra tolynžygiais; mados arba budas siuvimo rubų greitai mainos, vakar da tula mada užgimė, szendien ji mirszta, o rytoj jau apie tąją mada, tikt paminėjimas beliko, nės jau kita gimė, naujai apkriksztyta, vokieitaitės, bei prusaitės vardą dėvi; teip dabar visos parubežinės lietuvaitės, ar butu zanavykės, ar kapsiukės, į vokieczukiąs panaszios, nės įsinėrė, izz „mados“ į nesavo siuvimo rubus. Ant peties suraukti „bufai“ stovi; žemiau surindėti „falbonai“ karo; per

vidų sugnybtą lyg szirszės, ir tt. Kur dingo, graži lietuvaitė! tavo margas rinktiniais, uoginis žiurstas, namiej' austas sijonas, žalias kaspinėlis! . . . Lietuvės, gyvenanczios toliaus nuo rubežiaus Prusų, kapsės, ypacz dzukaitės, da, acziui Dievui, nesidarko, senovės tautiszkus rubus myli.

Zanavykas yra apskrus, pas jį viskas savo vietoj' tikt biskį per daug moteriszkei nuolaidus, jei kartą moteriszke, virszų ima ant vyro, ir jajai apsileidžia, tad be jos žinios nieko veikti, nė joki žingsnį žengti vyras ne gal'; ji praszo sveczius, namiej' priimdinėja, vyras apsileidėlis kur pas peczių niukso, abelnai zanavykė, isz priežasties tankaus lankynimo sveczių ir rubežinių sargų — maskolių, yra isztvirkusi, užtad didelį nuoszimtį prasiradėlių zanavykės Kalvarijos kaliniui duoda . . . Vaikiniai tai garsingi pesztukai. Kas nežino iszdykėlių kaimo Barzdų arba neatmena kruvinų skerdynių Sintautuose, bei Grizskabudyj par atlaidus! — nelaimė Lietuvai, kad jos jaunuomenė dykyn ir blogyn eina! Baigiant apie zanavykus, galiu juos da pagirti, jog moka svetimą gerą guodoti, savųjų vagių ne daug turi. Naumiesczio pavietas bylų, apie skriaudas, mažą nuoszimtį duoda ir tai tankiai prasikaltėliai yra užnemuniecziai, arba girininkai.

P. S. Apie Kapsus ir Dzukus bus toliaus. *Susis.*

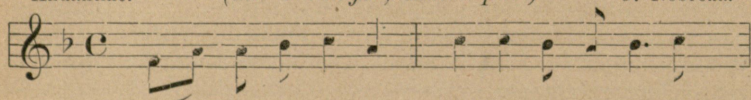


Vai ruta rutele.

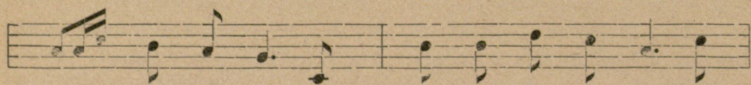
Andantino.

(Iš Dzukijos, Kaiv. pav.)

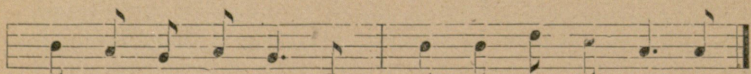
J. Nebrėka.



Vai ru - ta ru - te - le, Ru - te - le ža - lio - ji,



Kodėl ne - ža - liuo - ji Žie - mą va - sa - rė - lę?



Kodėl ne - ža - liuo - ji Žie - mą va - sa - rė - lę?

Vai ką asz žaliuosiu
 Žiemą — vasarėlę —
 Sesulė nesėjo
 Ten, kur asz norėjau. } 2 s.

O tiktai pasėjo
 Augsčiuose kalnuosę,
 Augsčiuosė kalnuosę —
 Dykuos dirvonuosę.

Nė vėjalis putė,
 Nė lietulis lijo,
 Nė giedri saulėlė
 Niekad neužėjo.

Vai sese — sesele,
 Seserele mano,
 Kodėl netekėjai
 Szitą rudenėlyj'?

Vai kaip man tekėti
 Szitą rudenėlyj' —
 Motulė nelaido,
 Už katro norėjau.

Tik motulė laido
 Už seno bernelio,
 Už seno bernelio —
 Latro pijokėlio.

Tai jis nemokėjo
 Nė laukelio arti,
 Nė szienelio pjauti,
 Nė plieno dalgelio
 Sav iszsipus tyti.

O tiktai mokėjo
 Karcziamoj' sėdėti,
 Karcziamoj' sėdėti —
 Arielkėlę gerti.

Arielkėlę gerti,
 Per langą, žiurėti;
 Per langą žiurėti
 Szinkarką daboti.

Žodžiai P. iš Z.

Į mokanezius kritikuoti, bet nieko nenorinezius dirbti.

Tie lietuviai, kurie nėkados neužsimislyjo kaip reikia apsiginti nuo dabartinio naikintojo mūsų tikybos ir kalbos, negali permąstyti dvasios mūsų laikraszcziio. Daugumas bailesniųjų sako, kad daug naudingesniau butu ruskių neužkabavoti, lenkti anų parėdymus, vingėti valdžios atsiunciamųjų czinauninkų; vienu žodžiu sakant, buti, kaip maskolai reikalauja, „blagona-diožnymi.“ Tada, gird, rėdas, pripažindamas mūsų isztikimybės norą, nebegalės iszturėti pagavimo aszarų ir, nosį sznypszdamas, iszties prie mūsų rankas, szaukdamas: Tarnai mano! buvote isztikimi mažamę, pastatysiu jus ant daugalio! — ir bers, bers mums visokias mylistas: sugražins druką, leis tvirties po sodžius draugystėms, mūsų kalbą įleis į iszkalas, kunigams leis iszkilmingai apeigas atlikti, liuosiai žmones ganyti par gerą įtekmę ir tt. O dabar jus, sako, laikrasztininkai, uostote tiktai, kad tik gauti prie ko prisikabinti, aną iszdėti, valdžios rintumą sumažinti. Priesz iszkalas ilgiausis straipsnius spausdinate, kad isz tikrųjų reiktu kuolabiausiai vaikszczioti į iszkalą, nės apszvieta, kokia ana yra, tokia, ale vis-gi — apszvieta ir reikalinga . . . Tuli apszviestunai ir augsztos kilmės ypotos, kuriems szioje pasaulėje ir po maskolių jungu nieko netruksta, į savo isztikimybę teip tol nubrenda, kad net priesz platinimą lietuviszkų moksliszkų rasztų kilsta, vien tik dėlto, kad ant jų nepuikuoja paraszas: „Dozwoleno cenzuroju,“! O kad užsimina apie kunigus-apszvietėjus, tai ir rankas isz baimės nukrato: O, Vieszpatie! tie kunigai-tai katalikų nelaimė yra! paklius — ant visos ir beto nuvargintos katalikystės kris dar didesnis persekiojimas. Jei lietuviai trokszta apszvietos ir be jos nebegali apseiti, tai tegul patįs, patįs „žmonės“ viską sau parupina! . . .

Szитай sauja didesniųjų užmetimų, kuriuos teko girdėti nuo lengvų mūsų kritikų. Kaip jiems atsakyti? Atsakymo jie ir nelaukia, nės 1) savo nuomonės skelbia, kaipo kokią nebesugriaunamą teisybę; 2) nės isz kalno žino, jog atsakymą gaus prieszingą, ką nebe pirmus metus regi isz

musų darbų. Vienok, jei tie „isztikimieji“ teiktusi atkreipti ausį savo ant neverto balso musų, tai iszgirstu szitokį protavimą jog mes turime ir galime teip agitavoti, kaip lig sziol agitavojome.

Visųpirmu, reikia aklam, nei vienos gazetos neskaitusiam buti, tvirtinant, jog rusiszka rėdą gal suminksztiti ir jo politiką atkreipti . . . savo paklusnumu ir nuolaidumu. Maskoliszka politika remias ant trilinko pamato: 1. ant patvaldystės caro, 2. ant rusiszkos tautystės ir 3. ant pravosvijos. Jau nuo szimto su virszum metų Rosijos tvirtybė yra remiama ant to trejopo pamato; nuo szimto su virszum metų ruskiai politikai karaliauja ir nuo veido žemės nustumti stengias visa, kas tik yra prieszingas nors vienam isz paminavotųjų punktų; nuo szimto metų su virszum todėl visi nerusiszki ir nepravoslaviszki gaivalai yra ant smerczio paskirti, — tai dėlkogi, norėtumeme žinoti, turėtu rėdas permaintyti savo politiką, matydamas, jog jam vyksta, jog svetimi gaivalai vis labiaus į patamsius slapstos, jog anie, supratę savo silpnybę, nebedrėsa nei balso pakelti? Ne, tokiamę padėjimę dalykų nejausmingas pasigailėjimo aszaras lieti, ale triumfo gymną galės užtraukti; dar vienas sylų įtempimas, dar vienas sutartinis — urra! ant pavergtųjų — ir galas klapatui: maskoliszka ideja szvęs džiaugsmingą pilno pasisekimo szventę. Szviesiausieji rusiszki žemininkai, geriausieji tėvynės sunų prabylo, Mikalojui II. apsivainikuojant. Pone, sakė: tu esi vienas ant szimto milijonų; prie tėviszkos tavo ausies negali prieiti visi balsai nuskriaustų ir paniekintų: leisk dėlto mums prie savo koju stoti, norintjs teisybės veikiaus ją prigautu. Ir kagi? Patvaldystė juos durniais iszdėjo. Isztikimiausi buvo par visą szimtą metų finliandiečiai; jų ramumas — visam svietui žinomas; ant jų istorijos lapų neužraszytas neikoks pasiprieszinimas ruskiams. Ir kagi? Ruskystė vienu kircziu nukirto visas jų tiesas, paczių carų pripažintas ir szendien svarią savo ranką uždėjo ant tų ramiai, laimingai, szviesiai ir turtingai ligsziol gyvenusių pavaldinių. Džiaugkis, lietuvi: turi brolių kentėjimuosę-finliandietį! . . . Nekilo priesz savo san-brolius — maskolius Lietuvos Kunigaiksztytės sunų — ruskiai unytai ir katalikai. Ir kagi? Pravoslavija tarė: ruskis

negali buti kitoks, kaip pravoslaunas! ir vienu kircziu iszdraskė anų saužines, neatsižvelgdami, jog 5 milijonus įmurdė į desperacijos pragarą. Už ką viskas? Už tą, kad Vieszpaties ranka pavedėjo juos kitokiu, nekaip maskolių politikams tinka, keliu. Ar pasigailejo jų aszarų? ar iszklausė ir atsiminė jų nuopelnus? ar atsiminė bendras žmogiszkas tiesas, kurios nevalyjamoms, szaukias atmonijimo? Ne! ne! ir ne! Szirdis perdėtinių vieszpatystės ne suminksztės; savo politikos nepaliaus, — tai yra szventa teisybė. Jie gali tik badą elgimos mainyti, valig aplinkybių. Gurka, perdėtinis ant Lenkų karalystės buvo baisus brolystėje su Apuchtinu, Globėju mokslo, ten pat. Begalinė priespauda lenkų, begalinis paniekinimas anų iszdavė vaisius visai prieszingus tiems, kokių laukė: vietoje priartinimo lenkų prie savęs, atitolino; vietojė meilės, įkvėpė baisią neapykantą į lenkų szirdis. Ir ką-gi? Szitai iszvydo, jog ne viską gal su sztiku ir su dalbą paimti... Permainė savo pasielgimą: juos caras aplankė ir meilų žodį tarė, jiems leidė pastatyti paminklą mylimamiam rasztininkui, Mickevicziui, jiems davė už perdėtinį szviesų ir karaliszkos kilmės perdėtinį, kunigaiksztį Imeretinskį. Lietuvoje panasza dedas. Gurkams panaszų perdėtinių mums nėkuomet netruko. Spaudė mygo mus, kadą apie pasiprieszinimą nei mislis nekilo mūsų galvosė. Jug lig 1885, maž-daug, metų nei koks raszytas protėstas nepasirodė. Ir ką-gi? Ar suminksztėjo anų szirdis? Anaiptol: kasmet tai sunkesnius vargus mums atneszė, kasmet daugiau pinklių ir panczių rados ant mūsų kuno ir dvasios liuosybės. Ir kokius-gi vaisius iszdavė tasai Kachanowų — Oržewskių mėsinėjimas? Visųpirmu, pagimdė dabartinę lietuviszką laikrasztininkystę, ant kurios peczių, jus „isztikimieji“ lietuviai vercziate visas Lietuvos nelaimes. Ne dabarbartinė lietuviszka literatura užtraukė skaudų persekiojimą, ale skaudūs persekiojimai pagimdė literatura, kurioje už vis balsingiaus praskambėjo — skausmo styga, pažeminimė ir paniekinimo styga. Rėdai prieszingą literatura pagimdė rėdo užsimanymas — palaidoti mus gyvus. Argi jums keista, kad gyvi, baimę perjinti, suszuko: ką-gi darote, kanibalai? Ar-gi jums keista, kad gyvieji ėmė už peczių kratyti letargiszkaai apsnudusius, szauk-

dami: nukratyk mėgus nuo blakstienų savo! pažvelk, kas aplink tavę daros! Bent duobės kraszto atsisipirk su savo koja, nės, jei to dabar nepadarysi, rytoj bus jau vėlu, kad su galvą užpils tavę!! — Ir ką-gi? Dabar, o ne kada pirmą, kilo balsai, reikalaujantįs atmainyti pasielgimą su lietuviais, nės tokiu budu elgdamies, varu-varys prie rėdai nemalonaus darbo.

Antra, kits kitą tvirtindami, kits kitam szviesą po akių statydami, mes nepaliovėmė buvę — teip-gi „isztikimais“ Rosijos pavaldiniais. Mes ne griauname jos vienybės, mes jei neužvydžiame galybės, mes jei visokios palaimos geidžiamė: tegul visi jos sunų vaikszzioja szviesoje ir turtuose, o nuo jų veido nėkuomet linksmumas ne nyksta! Valia dėlto ir daug to paties geisti; valia ir iszpuola, nės meilės darbai nuo savės prasideda. Geidžiame tadą sau gyvybos tautiszkos, geidžiame pakajaus saužinės, be ko nebus žmogus kontentas; geidžiame kuoplatesnės szviesos, be kurios szendieninėse sunkiose ekonomiszkosę sąlygose nebegal beapseiti. Esame tadą lygiai su kitais isztikimi, nės gero Rosijei geidžiantįs pavaldiniai; jug-gi ji bus dar tvirtesnė, jei visi pavaldiniai bus szviesūs, turtingi ir kantanti. Esame dar isztikimesni už kitus, nės esame „darbo vyrai“, o ne tuszczio plepalo, kam czia prikaiszioti mums, ir mūsų darbą pravardžiuoti — pozitiviszku, ar negativiszku, neturint gero supratimo, koks-gi lietuvių darbas szendieniniose sąlygose gali buti dauginancziu, ar mažinancziu! Kam czia paskandenimo kritika, kurią teip lengva iszduoti su Gavanos cigaru dantysę, minksztamę krėslę sėdžiant? Paprabavokite darbo, gyvo veiksmo, paveizdėkite paskui į savo darbo pasekmes, — tadą galėsite parodyti: szitoksai sztai darbas yra pozitiviszkas, o toksai — negativiszkas. O kamę jusų darbai, **geresni** už mūsų? Atminkite, jog sutvertą iszmėsinėti ir silpnumus atrasti — lengva; ale daug sunkiaus patiems ką nors sutverti. Esame tadą isztikimi. Tos isztikimybės nėmaž nepažeidžia „uostymas ir jieszkojimas, prie ko tik galėtu prikibti“ ir „valdžios rintumą pažeminti“ ir tt.

Valdžią, kaip valdžią Dievo įstatytą, lenkiame. Piktą valdžią, žmonėms blogai darancią neprilankią valdomiesiems skaitome už Dievo daleidimą, kurį kad nukreiptu, be paliaubos praszome pas szventųjų Patronų užtarymą. Bet ką tikroje neapvežoje laikome, tai pildytojus valdžios, kurie, prisidengdami jos ploszcziumi, jos rimumu, szėliojas po svieta, kartkartėmis tol peržengdami asztriausios valdžios ribas. Kiekviena begėdiszka skriauda, nuplėszimas, supurvinimas ir paniekinimas silpnesniųjų — teiszeina į aiksztę ir tegauna, ką užsipelnė!! Ar-gi gal dievobaimingai užtylėti apie darbus pristovo, tik dėl to, kad jis yra pristovas, kada jis apninka tuszczią sodžių, laužo duris, gundina kudikius — vardu valdžios, liepianczios įieszkoti lietuviszkų rasztų? Ar-gi gal užtylėti, kada tarpininkas neklausanczius jo užmanymų rinktinius — žulikais, czia pat, jų paczių butę vadina? Ne! to niekas jiems nedovanos, nors patsai caras už jų peczių stovėtu!

Dėlko ilgas rasztus, prieszingus dabartinioms iszkaloms, spaudiname ir ar galime teip daryti, pajieszkokite kitoje vietoje szio N ir kitų pirmesniųjų.

Ant užmetimo, ar verta lietuviszkus rasztus platinti, neverta nei burnos auszyti: tokią abejoną tik žandarai tegali turėti.

Svarbesnis, ale neliogiszkas yra baudimas tų kunigų, kurie norėtu platinti terp savo avelių apszvietimą — par lietuviszkus rasztus. Visųpirmu, reikia teisybę pasakyti, kad tokių kunigų arba visiszkaį nėra arba, jei yra, tai koks keletas, kurie visamę butyje lietuviszkos Dvasiszkijs — kaip laszas juroje. Mums rodos, kad nepaklystantis kritikai, neužgindami „žmonėms“ pasirupinti apie įgavimą rasztų, tuom paczių leidžia ir kunigams juos įgyti ir kitiems duoti. Kas-gi tai yra Lietuvos kunigas? Tai-gi tas pats „žmogelis“ — lietuvis, tik su batais ir su szviesesnėmis akimis. Sakydami: „musų žmonės“, visuomet turime suprasti: artojus, amatninkus ir . . . kunigus. Visi jie vienu kvapu kvėpuoja; visų jų gislosę tas pats kraujas vaikszcioja; visi jie sunus tos paczijs motynos — Lietuvos, sąnariai to paties kuno. Dėlto, kad kas pažeidžia vienus, ir kitiems skaudu.

Didžponių tai galime nerokuoti tarpę „musų žmonių“, nės ir dvasia, ir norai daugumą jų iszmeta isz lietuvių bendrijos. Tankiai jie, išžiurėję į neprisiekiamas žvaigždes, nebenori be atminti, kas čia aplink dedas. Ale kaip gal iszmesti isz tarpo „musų žmonių“ kunigą, kurs szimterio-pais ryzias yra surisztas su lietuviszką szejmyną? Kunigas mokslą įgavo kaip? Par kruviną procę ir pasiszventimą likusių tamsybėje! ar-gi gali juos užmirsztiti? Ir sztai jo tikrieji broliai nebegali be atsigauti, iszsi-kasztyję; seni tėvai neturi pakajingos senatvės isz jo prie-žasties. Kunigui tas guli ant szirdies. Kits szelpia savuosius isz tų graszių, kurius nuo svetimų surenka už tarnystę; daugumas vienok jaučia, kad tai negeras budas szelpimo, visųpirmu, dėlto, kad ir svietimieji nėra kunigui svetimi ir juos biednesnius reikia szelpti, antra, praktika parodo, kad gyvas piningas, gentims įduotas, ant gero jiems neiszeina: žmogus, papratęs rublį sunkiai uždirbti, gavęs veltui, nebrangina ir par tat į niekszą pavirsta. Kaip-gi tadą kunigas iszsimokės skolą savo sanbroliams? Mokslu, mokslu ir mokslu. Mokyk žodžiu, mokyk pavyzdžiu, tai tavo, kunige, pareiga. O kad kunigas — brolis iszvyvs aiszkę skriaudą savo brolių ir tėvų, ar jis turi szirdį užgniauzti ir tik — Dievui ant garbės — pasakyti? Tai par maž! O kas kunigui belieka, jei jam rėdas „mokyti“ neleis, o saužinė vis-gi ragins atsisteisinti? Belieka vis-gi saužinės, o ne ko kito, klausyti, ir rėdui gresiant, mokyti, tai yra imti kuodidžiausį dalyvumą triusoje Lietuvos inteligentų. Jei daktaras, rėdo nubaustas už apszvietimą savųjų, ne antmeta szaszuolėczio ant visų Lietuvių — daktarų, kurie gali ir toliaus pasilikti giliai užmigę ir nei apie ką nesi-rupiną, tai ir nubaustas kunigas tik už savę teatsako, o visa katalikystė čia szalyje stovi. Tiesa, maskoliai, jieszkodami tik progos prisikabinti, gali nuo vieno mesti „kalczią“ ant visų. Ale priesz piktą valią ir beprotystę pasaulėje nėra vaistų. Kas norį szuniui sulieti, tas lazdą atras. Kam katalikystė nepatiks, tai ir kitokias prikabas iszras. Ir teip, visus „musų žmones“, ar jie nesziotu pilką sermėgą, ar striuką jupelę, ar ilgą juodą

žiponą, visus užkviečiame išz pastarosios galės szelpti lietuviszką literatūrą, kuoaržiausiai ją platinti terp kitų, nemokanczių igauti. O kas išz to išzeis — tai težino visągalis. Mes nejstengiame teip giliai įsiekti mislimi; mes tik dirbsime, ką szendieną dirbti saužinė ragina išz visokių atžvilgių. —

Ateis, neabejojame, tas laikas, kad ir tuszti plepiai-kritikai prisidės prie darbo vyrų. —

Bitelė amžininkė.

Sakmė.

Dievas, leidęs bitelę, tarė:

— Mano ranka mandagią tavę padarė:
Kojos greitos, sparnai lakūs, kunas dailus;

Pati maža, bet gylys tavo smailus,

Ale mokėk tą gylį valdyti:

Jis tavę paczią gal nužudyti.

Kad kas pro avilį eis —

Griežk, birbk, į plaukus įsivilk,

Ale negilk!

Bet kad smailžiūs ar lokis medaus kopti geis....

Negailėk savo gylio

Dėl kožno lendanczio vagilio. —

Nėra ką sakyti — bitelės klauso Dievo valės:

Avilyje labai puikus rėdas...

Bet ir pas jas yra svaivalės:

Ejo par sodną pypkius — diedas.

Bitelai smardus kvapas nepatiko,

Prilėkė ir stacziai int veidą isztiko.

Diedas gylį isztraukė, ką bitis įkando,

Patrynė su ranką žandą

Ir nuėjo.

O bitelė gasavo, birbėjo,

Apalpo, sopulių datyrė,

Krito ant lapo

Ir ten rado kapą:

Neužilgo mirė.

Oi, mokėk gylį valdyti, bitele mano!...

Kas skaito, tegul ir iszmano.

Aldonas.

Mūsų mokslavietės.

1. **Ar per daug raszome apie iszkalas?** Tuls gana szviesus lietuvis, skaitas keletą laikraszcezių ir sziek-tiek pažįstas jų dvasią, užmetė mums, kad **per daug** vietos paskiriamę mokyklų dalykams. Valig jo tatai iszpultu daug mažiaus sielvartuoties apie iszkalas. Nemislyjame, kad daug panaszių iszsirastų, žinome vienok ir tą, kad jisai ne vienas-pats yra nesziotoju panaszių mislių, arba ir pralenkianczių jas. Isz vienos pusės tadą stovi daugumas — bijanczių ir traukianczius nuo ruskų iszkalų; isz antros mažumas — bijanczių, bet vis-gi kemszanczių vaikus į ruską iszkalą. Mes stovime pirmajamę buryje. Dėl mūsų nėra gyvesnio klausimo, nėra skaudesnės vietos, kaip ruskinimas mūsų vaikų par popiszkas maldas, o anų neblikus, par giesmes ir dainas, kurias turi praszyti ir nepraszomi giedoti, kaip tik paregi koki susirinkimėli. Kokią įtekmę ruska iszkala turi ant jaunų duszių, nebenorime czia pepradēm tvirtinti ir darodynėti; žingeidus tesikreipia prie senesniųjų NN. „Tėv. Sargo“. Gana sziuokart žinoti, kad kokio raugo statinė prisigeria, tuo jau visuomet atsiduoda; vaikiukszciziai su žaliomis galvomis ir szirdimis greicziaus prisigeria, nekaip auge, su įsirpusiais protais ir szirdimis; ilgiaus ir smarkiaus tuo kvapu atsiduoda, — dėlto ruskas rėdas visus savo gudrystės iszmislus taikina prie mūsų, kad tik daugiaus iszkalų mes patįs taisytumeme, kad tik daugiaus vaikų į anas leistumeme. Mygimas gimdo lygų atsispyrimą; paszėlęs naikinimas lietuvystės — pagimdė karszczius juos apgynėjus, litvomanais pramintus; varymas į užpezckį katalikiszkos tikybos — pagimdė protestus par studentų lupas; o visūdidižiausis mygimas par iszkalas mūsų kalbos ir religijos — ar-gi turėjo pasilikti be atmuszimo, arba su mažu atspyrimu? Ne, nės viskas prisilaiko, prigimties įstatymų: lygus — lygų. Visūdidižiausį ataką ant lietuvystės maskoliai par iszkalas varo, tą visi szviesesni jau seniai žino. O jei tą žino, kas de protas daryti užmetimus, kad tam klausimus perdaug vietos paszvencziamo? Ne perdaug, bet dar per maža! Reikia

veizėti į neprietelių, kaip jis savo sylas sutaiso; kamę daugiau sylų surenka, ten reikia daugiau pastatyti priesingų sylų, nės kiteip įsiversz į mūsų vidurį. Daugumas žinių apie iszkalas yra vėl aiszkus ženklas, jog jos **visiems**, ne tik mums už vis labiaus rupi. Joms vietos neduoti, ne teip interesingoms duodant, butu neteisinga. Kad anuos butu po visą laikrasztį iszbarstytos, gal ne teip kreiptu skaitytojų atidę; ale mūsų norę yra, kad kuodaugiausiai ant savęs atkreiptu ir dėlto tariamies geru keliu einą. Jei kartais dręstumete prikergti mums neva per didelį neapykantą iszkalų, mums, kurie papratę prunkszti „priesz visą ką maskoliszką“, kad ir su didelę iszkadą dėl savęs, tai praszome paveizdėti, kas dedas terp starovierių-maskolių. Dėl pavyzdžio paimkime.

2. **Jonavą** (Kauno apskr.) Jonavos valsčius didelis; gyventojai maiszyti. Didumas lietuvių, mažumas — sulenkuotų lietuvių, o terp jų yra cieli sodžiai starovierių-maskolių, nuo kiek szimtų metų apsigyvenusių Lietuvoje. Jie — tikri prieteliai lietuvių; jie atmena, jog neseniai galinga Lietuva buvo laisvės žemė, jog Lietuvos kuni-gaikszzčiai lygiai tėviszcai glaudė visus kitur persekiojamus. Glaudė isz Krymo iszgzintus Karaimus-žydus; glaudė tutorius; glaudė ir paczius maskolius, kurius jų paczių sanbroliai už viera ar mokslą ant laužų degino. „Senosios“ tikybos prisilaikantįs maskoliai buvo persekiojami par visus amžius; ramiai Dievą garbino, tik į Lietuvą persidanginę. Jų nelaimė, kad, amžiams praslinkus, persekiotojų ranka ir czia juos pasiekė. Prie jų pradėjo taikinti visus tuos vaistus, kuriuos teip gerai isztyrėme ant savo kailio. Visųpirmu tadą, emė kviesti į iszkalas, į cerkves, ale lig sziol be pasekmės. Nėra kvailų! sako starovieriai. Mokyties mes mokamės, bet namie, kits nuo kito; ten, kur atsiūsti misijonieriai mus nepalyczia; ten, kur popas mūsų vaikų nelaimina! — Paslaptinę iszkalų yra negut tik pas žydus daugiau, kaip pas starovierius. Užniesztėjus kuodaugiausiai privaisyti iszkalų, rėdas su kamszcziais užsimete ant Rimkų, starovierių sodžiaus. Rimkų sodžiuje yra 30 kiemų paczių starovierių, nuo

amžių čia apsigyvenusių. Jie priguli prie Jonavos valsčiaus, kamę, žinoma, yra „narodnaja“, socziai visiems užtenkanti, kas nori maskolizškai-pravoslavizsko raugo. Bet augsztesniųjų pakurstomas mokytojas Dedelewas ir vietinis popas ėmė visur landžioti, kad įtaisytu valsčiuje dar vieną iszkalą. Bet ką-gi? Starovieriai, rankos priesz anuos nepakeldami, vien tik iszjuokimu karszczių rupesnių apie rimkieczių(?) gerą mokėjo juos atszaldyti. Paskui ką tarpininkas su valsčiaus perdėtiniais nedarė, kaip nežudė rimkieczių, ant visoko jie turėjo atsakymą: dėkavojame ponams už rupesnių apie mūsų(?) gerą! mums užtenka iszkalų; naujų nestatysime! — Nuoszaliai-gi patiems perdėtiniais bepradėm kalbėjo: tegul popas nesikisza, tai statysime; tegul mokytojai mūsų paproczius lenkia, tai statysime isz paskutinio, nės tadą iszkala bus mums brangi ir maloni. Sztai rėdas viseip trukdė ir neleidė pasistatyti maldų namą, o vienok sztai pasistatėme, ir dar kokį puikų! dėlko? dėlto, kad tas dalykas mums malonus. —

Paminavotieji karžygiai maskolystės ir pravoslavijos — menki žmonės. Popas, vietoje rupinties apie apszvietimą ir prideranti pamokynimą savo avelių, landžioja po svetimas trobas, kur jo niekas nelaukia. Dagir: kur serganti nepravoslauną, jau ir yr, kaip žydas su kromu: benepriimsi sakramentų-pravoslavizškai? Ne isz vienos vietos starovierkos iszplakė ji su szluotomis ir su szlapiais skarmalais (fakt!). Ne žinome, ar liovės.

Mokytojas, Dedelew, dar aržesnis. Patsai, paskutiniu girtuokliu budamas, kad vis-gi turētu sziokią tokią svarbą Direkcijos akysę, apsiėmė pildyti vienkart ir žandaro, ir paslėptinio policijos agento pareigas. Donoscziks, visiems žinomas, ypatingai ant tų, kurie vaikus namie mokina. Isz to apraszo suprasti galite, jog Dedelew yra negut „perekinszczikas“, nės tik kulvartos, pardavę duszią, nebeturi nei szlovės, nei saužinės. Teip ir yr! Dedelaw, tai ne kas kitas, kaip — tikriausias lietuvis nuo Sziaulėnų, Dėdėlis, kurio tėvas, isipainiojęs į lenkmetį 1863, nuo Sibirijos atsipirko — priėmimu pravoslavijos, apkriksztijimu

savo vaikų ir perkeitimų pagaliaus savo pavardės. Iš tokių renkami yra „szvencziausi“ misijonieriai į mūsų krasztą. Vienok pradeda jiems vis nebeteip sekties. Tas patsai Dedelew-Dédėlis turėjo pasitraukti į kitą vietą, į Geltuvą (Dzievaltovo), nės valscziuje atsirado drąsių žmonių, kurie ėmė jį vadinti tikru jo vardu. Pirmąją vietą terp jų užėma dabartinis starszina Juoz. Monkeviczius iš Jaugeliszkiu. Jis dar nebuvo starszina, kad vyrai drėso parodyti savo nekontentumą iš Dédėlio. **Tokiam**, sako, neduosime furmankų ir galas! Teip ir padarė ir prigovorą suraszė. Dédėlis, gavęs apie tą žinią, nebtildamas kailyje, išzoko į selską ir ėmė visus rinktinius keikti, ne prasziaus už Remygalos tarpininką. Išzskaitęs cielą litaniją keiksmų, viską apkarunavojo, iszvadindamas vyrus — pardavėjais Kristaus (christoprodawcy); bet ant tų žodžių p. Monkeviczius priesz visą selską ant pirsztų iszrokavo, kad tai Dédėlis viską velniui pardavė pradedant nuo pavardės ir vieros. Buvo tai gavenioje, perniai. Ir ką-gi? Kad Monkeviczius neužilgo viso valscziaus vienu balsu buvo į starszinas pakeltas, „Dedelew“ neužilgo turėjo kelnaitės po pažasczią iszsineszti — kur kitur, kamė dar jo nepažįsta. Geltuviečiai, žinokite, ką turite! —

Geras iszmingas kunigas, tai vaikszcziuojanti mokykla. Szis krasztas yra be galo sulenkuotas, ne paczių lenkų, bet kunigų. Iš kieno įkviepimo par ilgus metus reikalavo jie lenkiszku poterių, kurius dėlto žmonės praszciausiai mokėjo? Plaukai ant galvos stojos veizint į tuos katalikus, pagonis — par lenkystę. Kiek tai vargo turėjo padėti rupestingi jaunieji kunigai, kaip tai: J. Jokymas, Tiryliis ir dabar Urbonaviczius, kol iszmokė poterių ir katekizmo! Pasirodė kas? Kol lenkiszikai reikalavo, visi negalėjo iszmokti; kaip tik pradėjo lietuviszikai reikalauti, veikiai su džiaugsmu pramoko, o su poteriais ir į namus sugrižo iszvaryta motyniszka lietuviszka kalba. Smertinai nusidėtu dabartinis administratorius, kun. Urb., kad apleistu tą, ką jo pirmtakunai su vargu įvedė. Matyt, kad „litvomanija“, nors „manija“, bet kuriose-ne-kuriose vietose yra sveikesnė už lenkystę. Matyt, kad dar nepražuvę dėl Lietuvos tie sunų, kurie pradėjo laužyti savo liežuvį

svetimą kalbą, jei atsiras daugiau „litvomanų“. Aplink Jonavą sztai, tėvai terp savęs kalba lietuviszkai, bet vaikams ir tarnams liepia sznekėti lenkiszskai, nės tokia buvo mada. Kadą vėjelis biszkį kiteip paputė, ėmė ir visi terp savęs lietuviszkai sznekėti. Jei sziaucziai-kriaucziai madas įveda ir perkreipia, tai dar greicziaus gali tą padaryti kunigas. Teatsimena, koks jų paszaukimas, kokios karalystės reikia mokyti!

3. **Salantuosę ir Gruzlaukyje.** Labai keistas yra vienas dalykas. Paprasti geradėjai trokszta, kad jų darbus visi kiaurai permanytu ir garbintu; o maskoliai kiaurai permananczius jų „geradėjistes“ keikia trylajpsniniais keiksmiais. Sztai pavyzdis.

Perniai-met', rėdos, spalių mėn. ant rinktinių (vibornų) sueigos, pizorius (katalikas, turis paczią ruskę) praneszė apie neiszpasakytai džiaugsmingą, naują rėdo geradėjistę dėl žemaiczių. Sztai, rėdas duodas duosnią savo ranką net 500 rub. ant padidinimo valsezioniszkos Salantų mokyklos. Didžioji pusė protingų ir permananczių dalykus vyrų vienbalsiai atsiliėpė: dėkavojame už tą naują geradėjistę! Ale mes patįs, czia pat budami, geriaus žinome už tolymus virszininkus, ar užtenkanti yra mūsų mokykla. Yra ji didelė ir mūsų valseziui tuotarpu užtenkanti. Kad ilgainiui pasirodys kiteip, tai mes patįs papraszysime. Nemaczyjo ir bauginimas, kad baisu yra atmesti caro (?) mylistą.

Tik tan balsan nepraszomas įsikisza karcziamadvokatys, Viluckis isz Gruzlaukio. — Kad jums tų 500 rub. nereikia, tai lai rėdas mums juos dovanoja; mes duosime žemės, pastatysime iszkalą ir užlaikysime mokytoją ir nereiks mums vaikų vežioti už 10 viorstų. — Maskoliams to ir tereikėjo. Tuojaus pizorius užraszė, o Viluckis parupino artie 30 paraszų vyrų, kurių protas ne giliaus siekė už Viluckio protą. Pavasaryje sztai, kovos mėn. atvyksta tarpininkas R. į Salantus dėl įvykdinimo ano rudeninio prigovoro; bet koks jo buvo nusistėbėjimas, kad visai netikėtai iszgirdo vienbalsiai: mokyklos mums nereikia, žemės dėl jos neturime, patįs biedni budami, vos

kasdieninę duoną užsidirbame; užlaikyti mokytoją — neįstengiamo! . . . Todėl nei statyti, nei padėti statyti nežadame . . . Ir kaip ne prikalbinėjo tarpininkas; viskas ant tuszczio pasibaigė trylypiu užkeikimu tarpininko: . . . „ich mat! kto etich durakow wrozumil? swoim umom wied etogo dieła ne ponialiby“! (kas-gi tiems durniams protą įvarė? jug savo protu butu nepermanė) . . . Negavęs nieko czia, puolo su nužemintu praszymu prie grapienės Zapijos Tiszkieviczienės, kad duotu žemės, bet mažą viltį teturėdamas. O gailu, sako: jei grapienė žemės neduos, tai ir iszkalos nebus! — Nu, tegul sau ir neesti.

Nebus ir

4. **Naujame Impiltyje** Darbėnų valsčiaus, dėlto, kad darbėniskiai pradžioje gegužės m. vienbalsiai atsisakė ir pirsztą prikiszti prie to dalyko. Nelaimingi tie tarpininkai! Jiems po kartuvių karonę įsakyta įvaisyti nors po keletą mokyklų; o czia kaip nevyksta, teip nevyksta. Ir gerai!

5. Ką-gi kitą ir mes patarsime, jei ne vienbalsų szaukimą: — turime gana iszkalų ir net per daug; laikai sunkūs, skolosė esame paskendę! Sunku visiems iszsimo-kėti! Kad bent lietuviszkai nors po biszkį mokytu! . . . — Kadangi to teisingo jusų reikalavimo maskoliai neisz-klausys, nės vienybėje neesate ir isz vieno nedarote, tai tą mokslą tamę tarpę turi atlikti, kaip pataria p. Vargdienelis, **musų seselės**, gražioji musų lytis. Jus, Mielynakės, kviečiame į darbą; nuo jusų daug priguli. Mokykitės paczios daugiau, tiktai, žinoma, ne burlokiszkoje iszkaloje, ir kuorupestringiausiai mokykite vaikuczius! Įkvėpkite aniems meilę Dievo, meilę katalikų Bažnyczius, meilę Lietuvos žemės, musų tėvynės ir gražios jos lietuviszkos kalbos. Žiemą turite daug laiko; ant jusų nieks neatkreipia akių, bent neveikiai dar ant jusų atkreips, o tuotarpu galėsite daug gero padaryti. Ginkimės visi, kaip kas gali ir iszmano, iszvieno, atmindami, kad Kauno Direkcija neužilgo pradės raginti tarpininkus, kad įvykdintu jos užmanymą, įstatyti po maskolį į kožną sodžią. Matykite, kas de rupesnis apie musų apszvietimą! Kad

jiems rupėtu tikras apszvietimas, o ne ruskinimas mūsų kraszto, tai tą apszvietimą varytų lygiai visoje Imperijoje. Tuotarpu, kad pas mus net per daug yra mokyklų, viduje Rosijos lindo tankiausi maskoliai, nei Tėve mūsų gerai nemokantįs. Dėlko-gi ne ten daugina skaitlių iszkalų? Aa! žinome jau dėlko! —

—•••—

Tikėk į kryžių szventą: jis viską pergali;
 Tikėk į meilės sylą: ji teip-pat daug gali,
 Tikėk į spindulį dangaus szviesos:
 Par jį iszganymą visi dastos.

Margalis.

—♦♦♦—

Įvairios žinios.

Kiaurai par Raseinių pavieta.

1. Isz vieno kraszto. Mūsų ponai nyksta, o ant jų vietos ruskiai vinstą! Tai nebenaujina. Lietuviai „nykstanczių“ dvarų ir dvarponių nesigaili, ale ir vinstanczių bijo. „Netvarkėliai“ mūsų dvarponiai — tai tikra Dievo karonė ant mūsų kraszto. Tuli mūsų skaitytojai gal vėl ims szaukti už panaszų atsiliepinimą apie mūsų ponus. Mano mieli, atsakome: ne galvoje mums sziuindyti vienus priesz kitus! Dievas regi, kad isz szirdies džiaugiamės, jei gauname girdėti, jog „geram“ gerai klojas: dantimis-gi griežiame tik tadą, kad par vieną niekszą daugaliui gerų ėma prastai kloties. Nors nenoroms, o vis-gi turime prie tokių priskirti anuos dvarponius, kurie didžius plotus mūsų žemės valdo, rods, vien tik dėl to, kad griaužianczią druską barstyti kitiems į akis, o ant galų galo, patiems isznykstant, kaipo tvirciausį paminklą po savęs palikti — gaujas biaurių žudytojų. Geras dvarpinis — tai sodos apiekunąs, tai apgynėjas, kelio vedėjas, tai apszvietėjas. Jis galingesnis už sodieczius, tai ir atsakymą ant savęs ėma didesnį. Kaip tie priesz teisybę ir priesz

istoriją atsakys, kurie, nieko gero nepadarę, ant prasto talką sutelkia? Teatsikelia, duokime, toksai Levonauskis išz numirusų ir tepažvelgią į savo, Burbiszkių, dvarą: kas dabar čia dedas išz priežasties jo netvarkystės? — Burbiszkių dvaras, ant rubežiaus **szilavos** ir **Paszuszvio** parak., savo vardą gavo nuo pirmojo savo valdytojo, turtingo, daug dvarų turėjusio dvarponio-Burbos. Priesz lenkmetį 1831 m. Burba turėjo ten mylimą sąvo komisorių-turtingą bajorą Levonauskį, kuriam po lenkmečio perleidė visą dvarą, patsai nelaimės tiktas. Levonauskis ir-gi gerai, pasiturincziai gyvena, kol kartas grajidamas neprasiskolino į bankas ir, ant galo, ne-pasimirė. Likusi naszlę, pati su vaikais, nebegalėdama išz skolų išsziliuosuoti, pardavė dvarą maskoliui, jenerolui Grashofui, už szunies piningus, nės, po iszmokėjimo skolų, vos tik 4000 rub. tegavo. Grashofas, kaip pati pavardė rodo, kulvarta išz vokiečių, esas koku ten prie liejimo maskoliszkų piningų. Grynas ruskis yra lietuviui baisus; o ką-gi besakyti apie maskolį-kulvartą? Tokie szimtą kartų yra biauressni, ir be mielaszirdystės veda darbą, išz augszto jam paskirtą. Rėdas, uždrausdamas mums savo tėvynėje žemės pirkti, kuorupestingiausiai bruka maskolius į mūsų krasztą dėl apruskinimo jo. Visokiams viseip tas apruskinimo darbas pavyksta. Nėra žinios, kaip ir Grashofui pavyks; dabar mums aiszku tik tas, kad jisai atvyko valdžios liepiamas ir szelpiamas, su nepaprastais norais ruskinti, kiek tik įstengiant, ir jei tat jo pagavimas ilgai patvers, galės daug pikto padaryti. Naujas tasai obrusitelius neszlovingą savo darbą pradėjo nuo suruskinimo dvaro vardo. Vos tik apsidairė atvažiavęs aplink savo dvarą, vos tik suskubo pažinti savo szeimyną ir keletą žmonių išz apylinkės, tuojaus anuos pasveikino szioikia naujiną. „Burbiszkais“ vadinti savo dvarą jam, gird, biauuru esą; dėlto imsiąs ir perkriksztysiąs į „Andriejewską“, nuo vardo savo sunaus, Andriejaus. — Poneli! — atsiliepia lietuviai: — lyg sziol niekas dar mūsų neprazviskavo; niekas ir žinoti — nežinos, nebegalės nei susisznekėti, kad insime tuos paczius daiktus kožnas kiteip vadinti; to

negal buti!! — Žmonės iš nusistėbėjimo szaukė, o pons ruskis ėmė pykti: Kaip tai, gird, negal buti? kad panorėsiu — tai bus! Deszintį metų į nieką neisztersiu nei vieno žodžio kiteip, kaip tik maskolizškai, ir palengvo paprasite ir užsirusinsite, ir dvarą imsite ruskai vadinti! Nenorėdamas nei kojosis įkelti į svetimtautiszką dvarą, senąjį rumą apvertė ant svirno, o gyvenimą užsimanė iš naujo pastatyti, grynai maskolizskamę stiliuje.

Neikoks darbininkas, nei prie rumų statymo, nei prie griovių kasimo, nejemamas iš cziapat, bet vis yra traukiami iš gilumos Rosijos. Didžiausį neramumą jaučia nabagas, artimiausi cerkvė yra net Raseiniuose, ir negali suprasti, kaip tai gali Rosijoje rasties užkampis, kuriamę teip retai butu cerkvių. Ant užtėmyjo, jog czia ir reikalo nėra, skaudžiai nusijuokė: ruskių, sako, visur yra ir visur bus; o ir iš jūsų vienas antras prisiskirs prie cerkvės! — Statysias dėlto cerkvę Vasiliskėje. — O kad, kiti atsiliepia, ponas Bialozoras žemės neduos? — Ant to vėl biauriai nusijuokė: duos, sako, kad panorėsimė! o kad neduotu, tai dar geriaus butu, nės ir visas dvaras mums tektu! — Pavieszėjęs keletą nedėlių, iszvažiavo atgal į Pertersburgą, bet jo vietoje pasiliko pati, kuri neprasciaus už vyrą ves obrusenijos darbą. Jau ir dabar kreiviai žiuri, jei kas iš szejmynos „prabilsta lenkiskai arba žemaitiskai. Szejmyna jau pramoko sziek-tiek sztavaruoti, kaip poni reikalauja. Prie tokių ponų, kurie už niekus turi mus, neikime ant tarnavimo: ką padės liekis rublis, kad bepradėm busime gelami į pat szirdį? Oi, neramu mums, neramu daros; matant, kas czia dedas! Oi, dar neramiaus pasidarys, kad cerkvelė atsisotos ir popas ims mus mokyti! Oi, didelį atsakymą pasiėmė ant savęs nebaszninkas Levonauskis, iszleidęs į svetimas rankas gabalą lietuviszkos žemės!! — *Pluksna.*

2. **Isz antro kraszto.** Malonu man cziapat pažymėti tiesiai priesingą padėjimą tų paczių dalykų, dvarų ir dvarponių. Nenaujina po Lietuvą keliaujant akyvai dairyties po deszinei ir po kairei, ir be paliaubos vežėjų teiriauties. Lietuviai ir žemaičiai-vežėjai lygiai noriai duoda reika-

lingus atsakymus; kankanti, kad ponas teikias maloniai su anais sznekuczioti nemaž nesucziaupia savo lupų. Važiuoju isz Kaltinėnų į Vainutą ir toliau į parubežį. Szaltamę szių metų pavasaryje diena isztikro nepaprastai giedri. Oras sziltas, arkliai garuoja, o czia už Szilalio ir kalnų, ir smiltynų, atsirado. — Nieko nepadarysi! — tarė vežėjas: saulė plėszia virszutinį apdarą. Leisk, poniali cigarą patraukti! — nedrąsiai pridėjo, nusivilkdamas. — Nu, gerai! leisiu tau parukyti kadagius, kurius tu panosėje ustais vadini, ir gerą cigarą duosiu, bet ne veltui: turi man pasakoti visa, ką tiktai žinai apie czia regiamas vietas. Na, pradėk! Kaip tas upelis, kurs, patsai neperdidis budamas, terp teip didžių kalnų bėga? — Tai Ilgata. — O kieno tos ilgos lankos pagal Ilgatą? — Tai jauno pono Eugenijuszo Povstanskio, kurio dygstantį dvarą tuojaus pamatysime už ano pilkalnio. — Pilkalnio?! — teip staigiai atsiliepiu, kad net vežėjas atsisuko ir su neįsitikėjimu paveizėjo. — O kaip-gis! tikras pilkalnis, szvedų kalnas. Viduje esąs didis sklepas, pilnas piningu. Už tad ponas norias aną isztirti ir piningus iszsiimt, tik asz kad pamislyju, tai nėra jam reikalo knaisioties po žemes, kad ir be to nėra nusigandės: ponai Povstanskiai pasiturinti, mokyti ir dideli darbininkai. — Nu, bracz, tu czia keistus daiktus pradedi man pasakoti: asz tau antro cigaro nesigailėsiu, jei neme-luosi. Asz szmotą Lietuvos sztai pervažiavau, o ne daug tokių dyvų atrandu, kad jauni turtingi, mokyti žmonės apsisėstu, nežinia kokiamę pasvietyje, ant Ilgatos ar Juros kranto, ne ant juokų imtu grikus sėti ir darbuoties dėl to kraszto. Man, bro-lau, rodos, kad giriamieji tavo ponai ar piningu neturi, arba, jei turi, tai czia tik ant „majovkos“ atvažiavo. . . . — Vežėjas ruscziai sukrotėjo. — Tai kam czia ant tuszczio kalbėti: Tamsta patsai iszvyysi! — ir, suraukęs kaktą, nususukė. Ką bebuvo daryti? Iszsirepeczkinau isz ilgų žematiszkų ratu ir, liepęs palaukti, pasiskubinau ant parodyto pilkalnio. Vargas užsimokėjo: užlipau ant vieno isz didžiųjų pilkalnių, kurie nemažai turėjo patarnauti anuosę kryžiuokų ir szvedų laikuosę. Didelė ir akyva butu Paprusio istorija, kad tas pilkalnis prabiltu ir iszpasakotu visa, ką yra datyręs ir regėjęs. Tuotarpu jisai tylėjo,

rimtai medžių karciais judindamas. Apskritai nudailintas, ant keliolikos sieksnių isz lankų pusės iszkilęs, — jisai galėjo buti kitados neprieinamu. Už poros vicrstų, antkalnyje už Ilgatos matės naujai užvaisytas sodnas: už jo naujomis sienomis ir szviežiai iszdegtomis plytomis spindėjo keletas budinkų terp kitų susenėjusių ir į žemę jau lendanczių. Antras smiltynuotas antkalis liepomis uždiegtas, kas man gana keistu daiktu pasirodė ir ko negalėjau paslėpti nuo savo sėbro. — Nedyvokis, poneli! Kožnam žmogui Pondzeis duoda kitokią laimę; p. E. P. medeliai vyksta: ką tiktai įkisz, tas bus prigijęs. Ar jis kokį sekretą isz užrubežiaus yra parsivežęs, ar ką? — sztiko doras Ontė (Antanas). Pasiskubinau iszriszti jam tą klausimą, jog daug panaszių sekretų gal parsiveszti isz tam tikrų mokslainių.

Traukiamės toliaus kalnuotu puikum keliu. Ontė pildo prižadą: nei ant minutės nenutyla. Czia, sako, provizorius, metęs aptieką, ėmės už ukės; czia pons Szimkeviczius teip mitriai sukas aplink ukę, jog, kaip matai, gali pasidžiaugti, pažiurėjęs į savo laukus; czia p. Jureviezius, kitados didis ponas, szendien susiskaldęs ir senas. Bet ir jo toji buveinė, Keberkszta, ar kiteip kaip praminta, nebeatmenu, ir jo paties pavardė: Jureviczius — nuo Juros upės, yra didelio senumo. Ir ta vieta daug ko pasakyti mokėtu apie szlovę lietuviszko vardo. Pasakoja, buk jisai dar turįs rasztytus dokumentus, kamę dabar iszkraipyti lietuviszku vietų vardai kitados grynai skambėję ir rasztuosę, kaip tai: dabartinis — Pojurze — buvęs ir lenkiszkuosę rasztuosę — Pajuris — vadinamas.

Sztai vėl puikiausias ant kalno, ant Juros kraszto, gojus — Raganynė. Pritinkesnio vardo negalėjo jam duoti: jei tos nenaudėlės — raganos gali žmogų sužavėti, tai tik ant szitokių kalnų, szitokiuosę gojuosę! Neuzilgo atsivėrė platesnė padangė, pasirodė ir Juros zerkolinis veidas, o toliaus puikus, iszkilus plytų rumas, isz prieszakio iszmargintas. Tai Pajuris, Žvingių filija. Susilyginęs su tais iszkilais rumais, jau norėjau kepurės siekti, tik gerai

paklausiau: o dėlko-gi sztai dvaras ir sodnas yra kalniaus, o bažnyczėlė, kuri, matyt, vertai teip iszgirta „Przeglądę“, stovi ant pat Juros upės? — Kokia, poneli, bažnyczia? jug tai pravaras, kuri jaunas pons didžiu kasztu pastatė, prie kurio vienas žydas, pono numylėtas, turtingu paliko; dabar jis stovi tuszczias. — Dėlko mūsų ponai be žydu vis dar negali apseiti, dėlko tokie puikus rumai stovi be naudos, tai jau mano galvoje pasiliko. O, kad-gi toki vieta pasitaikytu kokia pramoningui amerikieciui arba nors vokieciui! Jisai mokėtu veikia atgauti ir kas yra iszduota ant statymo, ir ką yra žydas — nenaudėlis, savo poną užvylęs, pavogęs. Visos vigados cziaapat: plytų pravarinės, didelė upė, kuri užtvenkta galėtu pati buti puikiausiu motoru, sukancziu maszynas; galėtu ir dinamo-elektriszkas maszynas sukti, o su jomis kiek tai darbo yra dabar nudirbama!! Czia galėtu įtaisyti kokią nors fabriką: verpimo, audimo ar kitokią kokią. Ar-gi neiszsiras nei vienas kapitalystas, kurs paimtu aną namą ir pasinauduotu?? Tokių vietų nedaug tėra ant svieto. Kokia tai butu visai apylinkei nauda isz uždėjimo kokio nors fabriko! Neapdirbti žemės vaisiai yra dabar pigūs, o apdirbti — vis-gi brangūs. Tai pelnas! kiek dar darbininkų rastu sau užsiėmimą ir susiturėtu nuo iszeivystės?

Kad paprastas pravaras ėjęs ir tai visas Pajurio miestelis buvęs aprupintas. — Staigiai pasisukus už sodno po kairiai, iszvydome dalį dvaro budinkų, teipo-gi, kaip isz mieras: visi cieli, tvirti, stogai padorus; matyt, kad rupestingos akis paregi kožną kertelę ir neiszvalyjęs nepalieka. Tai dvaras jauno dvarponio ir ukininko Mauricijuszo Povstanskiego. Mažas upelis. Mylė, dvarą atidalyja nuo bažnyczios ir viso miestelio. Graikiszka bažnyczėlė ant augszto Juros kraszto padoriai iszveizdi, o vidus — tai net per puikiai iszdabintas. Visur teip czysta ir malonu, kad ir Dievas, rodos, gali czia prilanksnis žmonėms buti. —

Tolesnė kelionė par Tenenių lygumas ir purvynus jau nebedarė tokio įspudžio, kaip nuo Szilalio lig Pajurio.

Tegul sau kiti žnairuojas ant' pasiturinczių ponų, matydami juosę skriaudėjus mažesniųjų. Neužsikrėtę socialistiskomis svajonėmis, mes visuomet džiaugiamės isz protingo darbo, ar jisai yra placziai, ar siaurai varomas. Kad dvarponis melžia Lietuvos žemę ir mūsų piningus barsto užsieniuosę, tai ir mes pykstame; bet kad dvarponis, patsai darbuodamos, naujuosius iszradimus prie ukės taikydamos, gaus gausų užmokesnį, tai kožnam tokiam nuo szirdies pasakysime: Dieve, padėk ir toliaus! Ten ir apylinkiniai mažieji ukininkai prisižiurėję pasinaudos nuo mūsų kulturtregerių (platintojais iszsilavimo). *Red.*

3. **Isz Žvingių** — (Ras. ap.) Ne labai seniai pristavas su urėdninku padarė kratą pas Paulių, ukininką isz Reistų sodos. Krata buvo nedėlioj', laikę meldimos. Pats ukininkas buvo tą dieną bažnycioje. Namus ir vaikus priveizėjo senutė, ukininko motyna. Raudonsiuliai įpuolė į butą, neiszreikszdami tikslo savo pribuvimo, atplėszė užrakintą stalczių ir skrynelę. Skrynelė, kaipo buvo praneszta, esanti pilna lietuviszkų kningų ir laikraszczių; bet tenai terado kelius skurkampius, keletą lenkiszkų laikraszczių, kuriuos sugriebę, kaip velnias duszią, isztarszkėjo, tarsi radę, ko jieszkojo. Tuotarpu pasirodė kiteip. Paimtos kningos ir laikraszcziai buvo spausti Warszavoj' ir peržiurėti rėdybos cenzuros. Tat nemaž nuliudino ir rodės, tartum muilo pakandę. Keletos mėnesių praslinkus, atsibraizė antrą kartą, bet vėl tiekpat terado. Nuliudęs asesorius, nebeturėdamas ką bedaryti, klausė ukininko: „kokim putiem po luczajesz palskija gazety“? (Kaip gauni lenkiszkus laikraszczius). Mat mūsų rėdytojai teip mokyti, kad ir Warszavos nežino! — Pas mus galima butu gauti įvairius laikraszczius lengviaus, kaip kitur, vienok dar daugumui rusų valdžios slaptis yra nežinomos. Vyrai, laiko turėdami, grajija kartas isz „szvebelių“ (dėguczių) ir moteriszkomsioms įkalbinėja: mokėk austi, verpti marszkinius — kelnes siuti, bus gana! Isz kningų duonos nevalgysi. Arti szviesa, bet daug tamsių. Skaitymu apsi-

szviesti trukdžia: menkas supratimas, baimė ir iszdavikai, kurių nestokojo nei vienoj' sodoj, o pagaliaus gal nei vienamę butę. Tiesa, kas nori pasiskaityti, gali, bet turi lįsti giliai į kampa, anksztai užsidaryti duris ir užsikamszyti skyles, idant kartais sasedas nepamatytu, szeimyna nežinotu ir Jurgis — brolis nerastu, nės jei ne vienas, tai kitas nubėgs pas urėdninką. Tarp garsiausių Judos draugų pirmą vietą užėma Pajurio **Kazonas**. Kazonas-žmogus nedaug už kitus szviesėnis, bet gudrus begalo ir isz visų pusių užbengtas viliugis. Apgauti, apvilti tai jo kasdieninis amatas ir pelnas. Jo sąžinė užslėgta, žmogiszki jausmai užmažinti. Aplink nerasi nei vieno, kurs jo nekeiktu arba nežinotu konorints apie jo nedorus darbus papasakoti. Trumpai sakant, Kazonas yra žmogus be szlovės ir be szirdies. Visi tai gerai žino ir numano, o vienok maž terasi, kurs pas jį nėra buvęs. Jis Zvingie-
cziams yra vienkart ir gydytojas, ir užtarytojas (advokatas). Kazonas niekur mokslo neiszėjo, bet žvingiszkiei eina pas jį globos jieszkotų. Parspėjimai žmonių nieko nepadedą; kaip nori kalbėk, neperkalbėsi, nės: „tikrą gydytoją reikia parvežti, o Kaz. ir pesczias ateina; szlapiamę laikę jį galima parjodinti“ ir tt. Visi vadina jį daktarėlu ir ponuku, gal dėlto, kad neszioja kelnes ant batų aulų užsileidęs. Daugumas jo gydomi nelaikų pasirenka. Kad prislenka ruduo ir jauniems vaikinams reikia stoti į kariumenę, K. moka padaryti, kad nepaduotu. Vienam gįslas papjauna, kitam žaizdas padaro, vieniems liepia plaukus valgyti kitiems kitokius vaistus pataria. Ne vienas paliekta nuo kariumenės, bet ir ir be sveikatos ant viso amžiaus. Pamatei jauną žmogų be pirszto arba su pritrauktą koją, sudžiuvusį, kaip kempę, arba geltoną, kaip varszką, paklausk, o daug atsakys: norėdamas palikti nuo kariumenės, buvau pas K. ir tas velnias man teip padarė. To negana, jei mergelei blogai nutinką, pas jį neviena drąsioji gauna vaistų, kurie padaro, kad už keleto mėnesių nereikia už nedorus pasielgimus isz gedos raudonuoti. Žmonės ir tai žino ir nekartą jau ruoszės apskusti, bet baimė, kad nesudegintu

arba ko kito nepadarytu suturi.*) Koks K. gydytojas, toks ir užtarytojas. Kad ateina žemaitis su „dielą“ pasako, kiek reikės markų, kokį praszumą paraszyti ir ant galų galo pasakęs, kad už gero darymą reikės užmokėti 20 arba 30 r. už „dielos“ vedimą, užtikrina: interesą gausi baltą, kaip balandį. Žmogus užmoka kartais ir nemaž, bet veltui: piningai palieka K. kiszenėje ir „dielo“ pasibaigia. Toks pat gydytojas, kaip K. apsigyveno Žvingių miestelyje. Ir vienas, ir antras lygus, tik K... gydo savotiszkaį, žvinginis — savotiszkaį. Vienas nuo visų ligų duoda sutaisęs vandenį ir „proszkus“, antrasis ramuliukus suvirinęs ir „lekrecijos“ szaknį. Paima už vaistus nuo vargszo 80 k., nuo turtingo 2 r. ir daugiau. Žvingiszkis mergelei ir davė vaistų vaisiui užmarinti. Vyrai rado, bet kad neuždegtu, pabijojo ir pabarę, nutilo. Gerai K... ir panasziems gydyti, kad prie tikro gydytojo sunku prieiti. Szilalyj' yra gydytojos Zak (žydėlis). Visi sako, kad geras. Bet kas isz to, kad neprieinamas. Už nuvažiavimą keletu viorstų ima 10 r. Ukininkui isz kur tiek paimti? Nelaimės suspaustas, kimba ir į plaukus. Gal nenusidėsiu, pasakęs, kad Zakui nerupi žmogaus sveikata, bet žydiszkas geszeft; ne gydymas ir už darbą jemimas, bet geld-krovimas. Gailu, kad tie, kurie žmones nelaimėje szelpti ketina ir jiems tarnauti, pavirsta į geszeft-macherius! Toki jeibė iszranda Zakę daugumas ir szviesniųjų žmonių. Įeidamas į žmonių butą sako „tegul bus pagarbintas“. Tai keista: Zak netiki į Kristų, o vienok, jį garbina! Bene dėl geszefto ir tas, nės daugumas tą paturi už gerą. Neseniai į Szilalį atvažiavo gydytojas valseziavasis, Bogoslovski. Ketino buti ne Zaku, bet žmogumi, bet ir tam auksas pamylo. Noris ima algą vienok ima ir už „receptus“. Užklaustas kodėl, teisinias, buk tai radęs

*) Valdžia, kad Kazonas duoda bile ant ko donosa, nežiuri; ar teisingas ar ne; bėga, kaip gali greicziau. Bet girdėdama, jog jis yra prieszu svarbiausių tiesų karalystės ir žmonijos, tyli. Keistos musų vyresnybės! Jug cm. 1462 zakono sako: „Kto sviedoma i posogtasiju samoj beremenoj, umiszleno kakim byto nibylo svedstvom proizvedet izgnanije plodajej tot podvergajetsia: liszeniju vsiech prav szylikie v Sibir.“

senus vaistus ir pirkęs naujus. Ale jug vaistus ne savo piningais pirko, bet valseciaus sudėtais pasistėbėtinas teisinamas! Tiek apie tai. — Laiminga butu Žvingių apylinkė, kad žydų nebutu užgulta. Dabar retoj' sodoj' jė nėra. Žvingiszkiei dar to nenumano, kad nuo žydo tiek gausi gerumo, kaip nuo velnio iszganymo, užtatai juos glaudžia ir sako, nieko pikto nedarą. Žinoma, nevisi, bet tokių labai mažai. Girdėjau sakant, kad Stokaczių žydas netikt blogo nedaro, bet dar duoda vaikams pasipelnyti už surinkimą uolų. Žmonės nesupranta jų suktybės, o jie lupa gojų, kaip įmano. Kad teip visi nusibaustu, kaip pajuriszkių gyventojai, vienais metais siurbeles iszgaishintu. Bet czia starosta arba desėtkininkas bile tikt rublį gauna nuo žydo, galvą už jį guldo. Kad žmonės tamsūs teip daro, biauuru veizėti, bet kad apszviestesnieji su žydais turi tai ir baisu, ir gėda! Raczinskis, Dytkiemės dvaro ponas su žydais nepaliauna brolauties. Tie, žinoma, duoda rodą, kloniojas etc., bet ir skuta savotiszkiei. Perniai Jekui Jakobsonui pavedė pievas žmonėms pardavinėti, szimet Jekus — pirma ranka — skaitos urėdu. Jekus taikina szejmyną, saikija grudus, daro sudą ir baugina nepaklusnius. Ir kas gal apsakyti, ko tas Jekus czia nedaro! Bet R. jam tiki, nės Jekus, ilgai poterauja, tai turi buti geras. Kad Jekus su savo tėvu Benckiu geriau galėtu skusti Racz., turi pagalbininkus maluno Dovydą ir Kackelį. Kad R. atvažiuoja, visi žydai bėga, kaip akis iszdege, pasitikti; myli savo poną sznapsu ir gerą rodą. Sunku suprasti kaip tas ponas su smirdėliais par kiaurą naktį gali iszturėti besikalbėdamas. Stokatiszkį Gimbutį žydai praryjo; kas žin, ar nebus teip-pat ir su R. J. R. prisiveizėję, kamszczių bajorai laiko Bijomką. Žmonės nesza jam vilnas viszcziukus. Pavasari, kad nuskurdę skolinas pas žydą; rudenyje kad visoko pilni žydui dėkavoja. Vyrai, varykite juos isz sodų! Jie jus gyvus su nagais ir plaukais suės! Paveikslas netoli Gimbutis Peslių. Jis turi gražę ukę, puikų sodną, daug galvijų. Žydo pas jį nėra. Javus, vaisius ir pieną randą kur padėti ir laimingai gyvena. Tas žmogus suprato, kas yra žydas.

Akylas.

4. **Isz Papolės.** (Sziauliu pav.) Pernai 12 N. „Ukininko“ buvo įdėtas rasztas isz Papolės; ten buvo paraszta apie Sim. Daukanto kapus. Perskaitę szitą rasztelį, keli žmonės isz artimosios T. . . parapijos užmanė padaryti labai gražų darba: pataisyti jau gana apleistus kapus garsaus musų rasztininko. Akmuo su žemaitiszku paraszu dar yra visai geras, bet kapeliai užžėlę žolynu ir karklynais. Tai-gi mus žmonės ketino, piningus sudėję isztaisyti ir aptverti krotelėmis szituos kapelius; tur buti szią vasarą jie iszpildys savo užmanymą.

Tokia atmintis ir parupinimas apie musų rasztininką isz pusės neturtingų žmonių jam brangesnis už aukso ir marmuoro paminklus, kurios galėtu pastatyti didžturcziai. Daukantas darbavos dėl Lietuvos žmonių, ir jie parodo, kad supranta szitą. Kadą kiti mōkinti lietuviai griebės prie lenkų, raszė lenkiszka ir daug naudos atneszė svetimtaucziams, o lietuviams beveik nieko nepadarė, atsirado vyras, kurs vienas pats pradėjo varyti lietuviszką raszymą. Iszsižadėjęs turtų ir garbės pas svetimtauczius — lenkus, jis visą savo amžių padėjo ant apszvietimo tamsesnių savo brolių — lietuvių.

Mažas žmogus.

5. **Isz Peterburgo.** Visųpirmu, praneszu skaitytojams „Tėvynės Sargo“ apie visotiną susirinkimą sąnarių Lietuviszkos ir Žemaitiszkos Labdaringos Draugijos 28 d. kovo mėn. 7 valandoje vakaro ant kampo gatvių (ulyczijų) Mažosios Masterskosios ir Torgovosios, namuose s. Stasislovo bažnyczios N 9 ir gyv. 9. Isz tiesų, susirinkimas buvo labai gražus. Žmonių buvo net perdaug, ne tik sąnarių, bet ir szejp jau lietuvių: fabrikantų, darbininkų ir tt. Matyt, visiems tautiszki dalykai pradeda ant szirdies gulėti. Pagal įstatymus Pirmsėdis ir du rėdo sąnariu turėjo iszeiti, bet Draugija, brangindama Pirmsėdžio darbsztumą ir jau padėtus nuopelnus dėl jos, vienbalsiai iszrinko p. V. Matulaitį ant antrosies trejenijos. Į vietą isz komiteto iszėjusio p. Spurgo iszrinko p. S. Matulionį, o į p. Ruplio vietą iszrinko p. K. Szeszkeviczių. Į garbės sąnarius už nuopelnus dėl Draugijos ir dėl augsztos jo ypotos (asabos) Draugija vienbalsiai iszrinko Vyskupą

Sufraganą K. Niedzialkovski, ant ko Jo Mylista noriai sutiko ir atsiuntė Pieminiszką Palaiminimą tai jaunai Draugijai. Dabar ji turi 100 sąnarių, o pernai tik 70 tebuvo. Terp sąnarių randas du Vyskupu: Žemaiczių-Paliulionis ir Niedzialkovskis; du pralotu, du kanauninku ir didelis skaitlius szejp jau kunigų, augsztai stovinczių. Buvo nusprenta, kaip suvartoti pernykszečią užčedą. Draugijos išdė dabar yra jau 3000 r. Į komitetą perveizetojų ant 1899 m. liko iszrinkti pp. Spurga, Maciejauskas ir Smilga. Revizija iszdavė sziokią atskaitą.

Gauta:

Sąnarių įmokėta 540 r. — k.
 Aukų 168 r. — k.
 Sugražinta skolų . . . 135 r. — k.
 Už 4 vakarus*) surinka 1879 r. 68k.
 Procentų nuo Dr. turtų 107 r. 61k
2830 r. 29k.

Iszleista:

Paszalpos vargdieniams 214 r. 80 k.
 Paskolintamokytiniam 502 r. — k.
 Antįtaisymo įvakarų . 1219 r. 74 k.
 Ant Dr. reikalų 84 r. 65 k.
 Liko gryno pelno . . . 809 r. 10 k.
2830 r. 29 k.

Revizijos komisija pripažino už reikalingą placziaus garsinti apie lietuviszkus balius. —

Vos tik praskambėjo po Petropylę neteisingas sudas ant kunigo Biliakevicziaus, kaip koki audra isz Dievo daleidimo pasikėlė studentų maisztai. Ilgai, ilgai nebuvo galo su jeis: kas dieną po keles deszimtis vezė jus tai į tolymiausias szalis. Pirmą ją priežatimi sujudimo studentų buvo nežmoniszkumas policijos, kuri be jokio reikalo primuszė juos. Studentai ir butu gavę virszų, kad policija nebutu jų maisztų iszstacziusi, kaipo maisztą priesz paczią vyresnybę. Par tat įgavo daleidimą isztirti visas paslaptis studentų. Paslaptingoji policija, susibaudusi su aikszečiąją ir su žandarmeriją, tai yra keli tukstancziai žmonių kibo į studentus; paszėlusiai nērės isz kailio, kad tik ką atrasti; nū, ir pasigyrė buk atradusi paslaptinę studentų spaustuve. Žinoma, tai dar didelis klausimas, ale policijai ir to gana buvo dėl atkreipimo teisybės akių nuo savės ant kito ko. Gal suprasti, kokia tai yra galinga ta mūsų policija sodziuose, jei tokius daiktus daro su apszviestais. Deszimtimis ir szimtais tukstanczių nekaltų aukų nuo kiek

*) pehtasis davė deficita.

tai jau szimptų metų szaukias atmonijimo Rosijai už jos neteisingas karones, antdedamas ant nekaltų žmonių.

„Varpo“ N 1 szių metų radau strapsnelį p. Nestudento, kuriamę parodo, kad studentai daug daugias pelno turėje, neg Lab. Draug.; studentai surinkę 500 r., o vakaras dėl darbininku davęs tik 18r. Tas kuo ne tiesa, tik p. Nest. priezasčių tokio nelygymo kitur, ne kaip reikia, jieszko. Studentai saliona turėjo už 150 r., bilietu prekės buvo 5-1 r.; o labdariai salioną turėjo už 200 r., bilietu prekė buvo 3 r. 30 k. ir dar 40 bil. veltui; pelno-gi turėjo ne 18 r., bet 55 r. —

6. **Isz Krakijų** par. administrativiszkaizszvežė du ukininku: Demintą ir Ribilį ant dviejų metų; bet už ką, tai ir szendien nežino. O, szventa Ritija! tokios aukos balsingiaus szauksys atmonijimo! Ar tai juokai apleisti savo kraszta žmogui, turincziam savo ukę, savo vaikus, nemokancziam nei vienos svetimos kalbos?! Nuo savo valdžios, kurios priedermę yra — guosti nelaimingus, mes lig sziol gėrėme tik kartybės taure, kuri toliaus rodos, bus vis kartesnė. Riszkimės tadą vienybėn! Matykit, kad žydai par savo vienybę vis-gi szį tą gali padaryti ir po ruskių valdžia. Platinkime blaivystę; naikinkimė girtuoklystę, kuri mus isztvarkina ir į niekszus, nevertus guodonės paverczia. Vidurinė mūsų tvirtybė bus neperlaužiamu muru ir dėl kitų neprietelių, kaip a. a. Vyskupas Motiejus moko. Szalinkimės nuo sodžų policijos ir kitų maskolių, nės jie nėkuomet nebus mūsų prieteliais. Butelka jiems patinka: už juos, rodos, yra mūsų prieteliai, o paveizdėk, ir bus ant jusų, ka girdėjo pranesę.

Vargdienelis.

7. P. Suchodolskis, Kauno gubernatorius jau atsisveikino su savo santarnaujancziais. Visi jo gailis, nės žmogus buvo geras, su duszia. Tik general-gubernatoriui Trockiui, arba geriaus sakant jo vedžiotojams už nosies nepatiko, nės buvo paliovęs persekioti katalikus. Sztai kaip Trockiui et cons. tinka.

Isz Anciszkių Panev. p.) Perniai 20 d. birželio atsilankė czia Vyskupas. 20 metų nematę Dvasiszko savo

piemenio, žmonės rupinos, kaip tik mokėdami gražiaus sutikti. Nesakant jau spie puikiai žaliūmais išdabintą bažnyčėlę, visas kelias par parakviją buvo berželiais apstatytas, nieks neįnešė, kaip žmonės suskubo. Su aszaromis patikę, su aszaromis meilės išleidė Apasztalų įpėdinį, žmonės buvo, kaip rasą iš dangaus nuprausti. Tik klebonas liko netiktai patsai, bet ir kiszenė išplauta. Ant rytojaus, išvažiuavus vyskupui, pagelbininkas Panevežio sprauininko atlageno pas kleboną su izmetinėjimaiis; „a to Wy wnusziłi priedochan tawit beriozki po dorogie!“ („tau jau Tamsta įkalbėjai parakvijonims berželus statyti pakeliu“!) Klebonas teisintis ėmė nieko nesakęs, jo ir namie nebuvę, nors reikia paklausti paczių žmonių, bet tas policijantas, nieko klausęs, iszbėgo. Paskui pareikalavo, kaip ant juokų iszsiteisinimo ant raszto, kurio lygei nepaklausė ir nusztropyjo kleboną 100 rub. už įkalbinėjimą parakvijonims statyti berželius ir žolėlėmis berti vyskupui pravažiuojant. Tatai tau kokia baisi kaltybė! Ar matote? Maskoliams tiktu, kad katalikų vyskupą žydelaicziai sutiktu su arklių mėszlais, kaip kažkamę arkijeriejų. Oi, laikai!

8. **Isz Naujamiesczio** (Pan. p.). Panasziai nutiko ir czia. Naujamiesczio bažnyčioje atlaikė primiciją kunigas Kuodis. Už tą klebonas-džiakonas užmokėjo 200 rs; o tos parakvijos filijalistai: Upytės ir Vaduoktelių — po 100 rub. Uždarbis, matome, ir isz to yra nemažas. Sako, kunigai padotkų nemoką. *Senelis.*

9. **Žavėrijos** parakvija (Zarasų pav.) yra nesena, — seniaus tas pakrasztys prigulėjo prie Minsko gubernijos, pradžioje szio szimtmečio radosi pridėtas prie Vilniaus-Lietuvos gubernijos (Vilensko-Litovskaja gub.) ir paliko be bažnycios. Tada Žavėrijos ponas kunigaiksztis Mirskas pastatė savo dvarę Žavėrijoje (gudiszškai Zaverje, lenkai vadina Zawierz) koplyčią ir laikė kunigą; potam netoli nuo dvaro sodžiuje, vadinamę „Bychowka“, arba „Slobodka“, pastatė bažnyčią ir pasodino kunigus. Man regis, kad seniaus maža czionai tebuvo Rymo-katalikų, o daugiausiai buvo unitai, dėlto kad pacziuje Bychowkoje buvusi unitų cerkvė, o netoli nuo Brėslavos — bazilijonų

klioztorius. Parakvijonai kalba gudiszkai, nieko nesupranta lietuviszkai. Opsoje nekurie dar lietuviszkai tebekalba, ale kokia tenai lietuviszka kalba, — sako: **ant ksionszkos czitoti** ir tt., — lietuvis nemokąs gudiszkai negalėtu tų lietuvių kalbos suprasti. Man regis, kad tai yra nemaža kaltybė kunigų, kurie tingėjo ir ligsziolei tebetingi lietuviams kuomet reikint pamokslą lietuviszkai pasakyti. Tikrai liudna žiurėti, kaip sziamę krasztę lietuystė nyksta.

10. **Nuo Kaukazo.** Osietinų susivažiavimas. Szimet, kaip pranesza maskoliszki laikraszcziai bus suszauktas osietinų susivažiavimas nor iszdirbti raszybą csietiniszkos kalbos ir pataisyti tas kningas, kuriós jau iszėjo szitoj' kalboj'. Jeigu maskolių valdžia leidžia osietinams susirinkt ir pasikalbėt apie savo kalbą, tai ji turės ir mums nors spaudą duoti. Tiktai turėkimės tvirtai, prispirsime prie to valdžią! —

11. **Isz Sziaurinės Rosijos** vienas isztremtinis apraszo savo jausmus, pritirtus per Rezurekcija. „Laike procesijos suspaudė mano szirdį nuliudimas, jog tolie nuo savųjų gaunu apvaikszzioti taip brąnges szventes . . . Perbėgau mislimi visas tėvynės kertes man žinomas, aplankiau mislimi visus pažįstamus, o per Sumą prasziau Augszciausijį, idant jis ne tiktai visa „medžią“ tvirtybėje užlaikytu, net ir jo „szakas“ po Sziaurę iszsklaistytas glabotu ir gyvyboje laikytu! Gailu kartais žiurint, kaip tos „szakos“ beregint pradeda vysti, o kartais, isicziepyjusios į svetimą medžią, iszduoda jau kitokius ir vaisius! . . . Tiesa, netikę czia ir daržininkai, kurie mažai teiszmano apie „medžių“ auginima“. . . . Nuo savęs pridėsime, kad „isztremtiniai“, patįs kentėdami tolie nuo tėvynės, bent tiek jei gero padarys, kad po tolymas vietas iszblaszkytas szakeles lipys į vieną kerą, neduos joms gatavai nudžiuti, paleistydami tėvyniszką meilę. Mums, lietuviams, reiktu irengti tikrą tautiszką misiją dėl atgavimo iszklydusių po Rosiją brolių, užmirsusių savo kilmę ir tėvynę.

12. **Badas Maskolijoj.** Paczioj Maskolijoj žmonės (liaudė) visai nubiednėjo. Prie to prisidėjo prispaudimai

isz valdžios pusės, o teip-gi ir blogas budas ukininkavimo, kurs užsilaikė dar isz senovės. Tegul javai tiktai vienkart blogai užderės, kaip ten pasikelia badas. Didelį badą nukentėjo Maskojija 1891 m., mažesnis badas buvo 1897 m. Praėjusią žiemą (1898—99 m.) vėl buvo badas, kurs apėmė 12 gubernijų, gulinczių pagal Volgą-upę. Neužderėjo rugiai ir vasarojas. Jau rudenij žmonės pritruko sau duonos ir paszaro gyvuoliams. Neturėdami, ką valgyti, patįs, turėjo bi-kuom maitinties. Negalėdami paszaro nusipirkti, žmonės turėjo reikalingus gyvuolius už niekus pardavinėti. Samaros gubernijoje už arklį gaudavo tik pustreczio arba 3 rublius; daug gyvuolių reikėjo papjauti, nei nebuvo pirkėjų ir už tokią mažą prekę.

O valdžia, kuri visad teip rupinos apie žmones dar isz rudens užgynė laikraszcziams apie badą raszyti; ministeris Vidaus dalykų tai net stacziai apgarsino, nėjokio bado nėra, o teip tik javai truputį neuždereję! . . . Nenorėjo, kad visi žinotu, kaip gerai valdžia rupinas apie žmones, ir bijojo, kad žinios apie badą nesujudintu visuomenės priesz valdžią. Bet viduržiemos laikę jau neagalėjo bado nuslėpti. Isz visų Maskolijos krasztų pradėjo siųsti nukentėjusiems piningus ir duoną; bet tas mažai pagelbėjo. Pradėjo platinties visokios ligos, žmonės mirė. Gyvenimai daugiau stovi be stogų, nės sziaudus gyvuoliams suszėrė. Daug žmonių iszėjo isz tėviszkės uždabės jieszkotų, bet ir tą sunku rasti; ponai, pasinaudodami isz to, kad tiek daug darbininkų nori darbo gauti, mokėjo begalo mažai. —

L. d.

P. S. Rinkliavos eina visur, ir katalikiszki Vyskupai paleidė į žmones užkvietimus, idant pagal galės aukautu ant badaujanczių. Žemiaus pridedame Jo Myl. Žemaiczių Vyskupo paszaukimą.

Red.

13. **Isz Amerikos.** (Bal. 29, 1899). — Didžiausiu atsitikimu pastarąją laikę buvo byla kun. M. Krawczuno su iszleistoju ir redaktorium „Lietuvos“: p. Olszewskiu ir p. Szernu. Byla pasibaigė ant nenaudos kunigo, t. y. pp. Olszewskis ir Szernas, apskūsti už nuplėszimą szlovės kun. M. K., likosi iszteisinti.

Akyva yra pradžia ir bėgis vaidų tarp Chicagos klebono ir „Lietuvos“ izsleistojo.

Vaidai prasidėjo pirm dvėju metų ir prasidėjo nuo menko daikto.

Reikia žinoti, jog 1882 m., kad lietuviai pirkto žemę po bažnyčią, buvo projektuojama miesto valdžios 33 czią ulyczią (į kurią iszeina bažnyczios prieszakis) padaryti placzią. Bet po kelerių metų kovos tarp miesto ir locnininkų žemės ulyczia pasiliko po senovei siaura, ir p. Olszewskis, pirkdamas liotą greta parapijos žemės, nusipirko iki siaurajai ulycziai, t. y. kelioliką pėdų ilgesnį už liotus bažnyczios. Tokiu budu tarp ulyczios ir parapijos žemės pasidarė sklypas, apie kurį sunku buvo žinoti, kam priguli, ar miestui ar bažnycziai. Nėra užtatai ko stebėtis, kad p. Olszewskis, pastatęs namus ir norėdamas idėti trotuarą (sidewalk) nuvažiavo klausti miesto valdžių, ar jis gali dėti jį ant virszminėto abejotino sklypo. Valdžioms pavėlyjus, p. Olszewskis idėjo trotuarą szalia savo namų ant sklypo, apie kurį niekas nežinojo, kam jis priguli. Bet neužilgo pasirodė, kad jis priguli parapijai, ir tadą kun. Kr. liepė „Lietuvos“ izsleistojui trotuarą izmesti, bet jam nepaklausius, izsmetė pats. Isz to ir kilo pirmas susipykimas, kurs vienok neužilgo pasibaigė.

Tuo tarpu kun. K. paėmė į parapijos mokslainę už mokytojas zokoninkes — lenkes. „Lietuva“ neužtylėjo, atsiliiepė priesz lenkinimą lietuviszkų vaikų. Kunigas pareikalavo atszaukimo tų rasztų; bet „Lietuvai“ nepaklausius ir dar labiau užsipuolus ant mokslainės, kunigas griebėsi kitokių pragumų: užtraukė labai varpinyczią ant langų p. Olszewskio namų, nukirto langą, ką buvo užsikisžęs ant parapijos žemės ir pradėjo kiteip kenkti „Lietuvos“ izsleistuvei. Tadą Olszewski izsvilko į aiksztę stovį parapijos kasos ir, pasiremdamas ant rokundų, paties kunigo izzduotų, ėmė kaltinti kunigą izsmėtime keliolikos tukstanczių dolerių. Barniai priėmė visai neszvarią formą; žmonės visoje Amerikoje pradėjo piktintis; Peñnsylvanijos kunigai pareikalavo vieszai nuo kun. Ko—o izsziteisinimo, kad praszalintu papiktinimus. Apart vagystės „Lietuva“ pradėjo prikaiszioti Chicagos klebonui ir kitus nusidėjimus.

Nebuvo tadą kitos iszeigos, kaip apskūsti pp. Olszewski ir Szerną už apjuodinimą (libel). Ant sudo vienok kun. K. neįstengė iszrodyti, jog „Lietuva“ raszė ant jo neteisybę.

„Katalikas“, prilaikas pusę kunigo, raszo, buk apkaltintieji likosi dėlto iszteisinti, kad liudininkai prisiekė kreivai ir prisiektieji (jury) neapkentė katalikiszko kunigo. „Lietuva“ raszo vėl ką kitą. Kun. K. vienok nenori apsilieisti ir žada dar kitą sykį skūsti pp. Olszewski ir Szerną.

Nebucziau raszės apie tą bylą teip placziai, jeigu ji mums, amerikieziams, neturėtu didės svarbos. Reikia atsiminti, kad pas mus teip vadinami „valnamaniai“ pasiėmę turi beveik vienatinį užduotį: panaikinti kunigų įtekme, kad paskui paimti vadovystę, į savo rankas. Dėlto nepraleidžia nė vienos progos, kad kunigus pažeminti akysę žmonių, bet kad tokios progos pasitaiko labai retai, užtai tankiausiai naudojasi melagystėmis ir iszmislinėjimais. Pastaruosę ypacz laikuosę pasirodė toki daugybė melagingų korespondencijų ant kunigų (net Europos laikraszczuosę), kad joms nustojo tikėti net patis „valnamaniai“. Tuotarpu isz virszapraszytos bylos pasirodo, kad laikraszcziai paraszo kartais ir teisybę ant kunigo. Kas isz to iszeina, suprantama kiekvienam.

Dar pirmiau toki pat byla kun. M. Pėzos su iszleistoju lenkiszkos „Reformos“, Karwowskiu, pasibaigė nusudyjimu Karwowskio.

Amerikietis.

Ant naujo kapo.

Asz vienas vėl, ir vėl aplink manęs
 Rudens nakties tamsybė begalinė;
 Ir jieszkau vėl su skausmu ant szirdies,
 Kur laimės žib žvaigždelė sidabrinė.
 Kam man gyvent, kad reikia vis kentėt?
 Kam man czia dirbt', kad vis turiu drebėt!
 Kam man vadai, jei jie neisemaningi?
 Kam man tėvai teip nemielaszirdingi?
 Kam sudas czia, jei jis neveiz tiesos?
 Kam man draugai nemylentis szviesos?

Jog nėra czia žmogaus, kurį mylėt galėčiau.
 Czia nėra valandos, kurioje nekentėčiau
 Gyvybe! tu tikrai jog aszarų szaltinis!
 Tu ežeras vargų ir kryžių beduginis!
 O kam-gi man tavęs nustoti dar bijoti?
 Ar man-gi negeriaus po žemių czia miegoti?

Gana, broleli, jau vaitoti
 Ir ant dalies labai rugoti
 Ir skūsties ant vargų,
 Ant artimų, vadų!
 Nors nieks dar laimės czia nerado,
 Nors duszia svietę kenczia bada,
 Bet kam tebežiba viltis,
 Kam neatszalo dar szirdis,
 Kas gali tėviszkę mylėti,
 Kas gali naudą jai žadėti, —
 Neverta teip tam grabo laukt,
 Reik stengties pirmu nors užaugt.

O! daug man geriaus kudykystėje mirt:
 Užaugus daugiau dar skausmų reiks datirt.
 Matau asz, matau, koki mano dalis,
 Nujauczia gerai manų jauna szirdis,
 Kad manę paskiaus net visi parsekios
 Ir kožną žingsnelį skaitys ir dabos.

Czia nieko-gi naujo: kiekvienas tai žino,
 Kad tas, kurs saviesiams duot naudą mėgino,
 Kurs juos nuo szirdies ir karsztai pamylėjo
 Tam daug iszkentėti ant žemės prisėjo, —
 Kodėl-gi tat tu anei kiek nekentėtum
 Dėl savo žmonelių, jei dirbti norėtum?

Margalis.

Mūsų rasztai.

1. Begėdiszkas tycziojimos isz dievobaimingų žemaiczių.

Seniaus turėjau laimę perspėti jus Lietuviai, kad ne tuojaus įtikėtumete rasztams, nuduodantiems religiszkus rasztus. Kiekvienas, nors mažų-mažiausis, popierelis, ant kurio bus įrašytos maldos su atlaisais ar kokie kitoki religiszki perspėjimai, jie anie sutinka su s. Bažnycios mokslu, turi paraszą dvasiszkujų perdėtinių; jei paduodamos religiszkos praktikos yra su atlaisais, tai turi buti įrašyta, koks popiežius ir kuomet suteikė. Be tokių paraszų vaikszciojanczius popiergalius kuoveikiausiai meskite į ugnį. Paminklinėje savo terboje turiu keletą rankraszczių, neva kopijų, kaž kokios grometos, kurią, gird, patsai Dievas, savo ranką aukso literomis paraszė ir Rymo bažnycioje po s. Petro stovylą padėjo. Ji, gird, skaitantiems atnesz kalnus dvasiszku gerybių; o kad perskaitai aną, tai tik karcziai nusziszpsoji, pamatęs, kad tauszkaa tokius dalykus, kurie ir be tos „paties Dievo grometos“ yra žinomi, kaip antai: kad reikia priderancziai s. dienas szvēsti. Netikrų, arba apokrifiszku rasztų yra daug, kaip antai, žemaicziams žinoma: „S. Nikodemo Evangelija“ vokiszkomis raidėmis spaudinta. Nepirkkite jos, nės tikrąją Evangeliją tik keturi Apasztalai teparaszė, t. y. s. Mateuszcas, s. Morkus, s. Lukozsius ir s. Jonas. — Sztai dviejosę vietosę Raseinių apsk. užėjau dar vieną panaszį baidyklę, arba lapelį drukuoto popieriaus su s. Veronikos marszkonę antgalvyje. Jis vadinas: **Muka muso Ižganitojaus Jezuso Christuso, perraszita isz gromatos, rastos grabe muso Ižganitojaus Jeruzolime, apreiksza per muso Ižganitoju kopliczioje sidabriniam križiuje, s. Elzbietai**“ irtt. Turinys jos, prieszingai ant galviui apie Vieszpaties mūką tik aritmetiszcai tekalba, t. y. paduoda vien tik skaitlius žaizdų, muszių, budelių. „Laszų kraujo isztekėjo, isz mano kuno — 3800430; buvau pesziotas ir tasitas už barzdos — 23 kartus“ irtt. Už tokį keistą apmisliją grometa žada „szeszcs milestas“: ne regėjimą czyszcziaus, atleidimą visų griekų, garbę, lygią

su maczelinkais, patsai Vieszpats prie smerczio busias „igi 4-tai pakeleinei tos asabos, kuri szitai gromata prie savęs neszios“, tasai nenuskęsias ir busias „valnas nuo visokiu nelaimiu“; ant galo — „Jago szita gromata bus name, ten nebus vaidu ir barniu; lignonis priesz smerte 40 dienu pamatis Panele Szvencziause kuri pribuvus **atleis nusidejimus.**“ Patsai netikusias budas apmisljimo V. Jezaus mukos jau gana aiskus, kad iszmintingas žmogus vien tik nuszvypsotu, iszgirdęs teip didzias mylistas — už niekus. Bet to gromata dar pilna klaidingo mokslo, kaip tai, kad Szv. Panelė gali pati griekus atleisti, ir kad už platinimą tos grometos Dievas prižada atleisti griekus, nors jų „turėtu tiek, kiek yra žvaigždžių ant dangaus“, be spaviednės. Žinome jog, kad szv. Panelė tėra tik Užtarytoją mūsų, o griekų atleidimą, tiesa, gal gauti be spaviednės, jei nėra kam iszpažinti nuodemes, bet ne per kokią ten gromatą, tiktai per tikrąjį gailėsį. Pasistėbėtina begėdystė tos grometos tilpsta ant galo, kur netikintiems į tą grometą, slėpantiems ją ir neplatinantiems gražoja **prakeikimu, atsiuntimu nelaimių, bado, pavietrės ir vargo, užleidimu perkunijos, žaibų ir drebėjimų žemės** ir tt. ir tt.; betruksta tiktai barzdoto žydo su maiszu, į kurį krauna nepaklusnius vaikus, nės ta visa gudragalvystė tik kudikiams tegali patikti. Kadangi terp mūsų dar daug yra žmonių su gerą, tiesa, szirdimi, bet su kudikiszku protu, tai jie veikia įtiki „dievo baimingiams žodžiams“, ne įsigilindami į anų prasmę. Dėlto nevalia niekam tyczities isz mažproczių ir leidinėti tokius niekingus plepalus ir bauginimus, kurie tik į žydu Tamudą tederą. Smulkus drukas, nemokėjimas lietuviszkos raszybos, stoka kokio nors paraszo, — tai ženklai, jog grometa iszdygo kokiamę tamsiausiamę pakampyje. Užklaustieji, isz kur jie gauna tuos niekus, atsako, jog aniems atsiunczia iszeiviai į Ameriką. Jei teip, tai szita grometa yra papeiktinas pasitycziojimas isz dievobaimingumo palikusų Europoje sanbrolių, nės negalimas daiktas, kad amerikietis butu teip tamsus, jog patsai įtikėtu į aną. Netikėkite ir meskite į ugnį, o atsiunczianczius pabauskite! —

2. Statytojams Kalendorių.

Raszo mums. Įpraszone tuos, kurie susstatymu Kalendorių užsiėma, atlikti savo darbą priegulincziai, tai yra be didelių klaidžių, ypacz parodymę jomarkų. Buvo toksai atsitikimas. Vasarojui sėjant krito vienam ukininkui pora arklių. Dirstelėjo į Kalendorių, ar nėra kamę umai jomarko. Žiur. 2 d. balandžio mėn. Žasliuose jomarkas!.. Susitarė su kitu kaimynu ir braukia į jomarką, o ten nei buti — nebuvo jokio jomarko. Ir teip žmogelis, gelžkeliu pravažinėjęs 5 rs., pragaiszinęs szmotą darbymečio laiko, grįžo namo, keikdamas Kalendorių, kurio, gird, nebeverta pirkti; ir apgaudinėja, ir dar baimę, sako, su brudu turėk. — Daugalis žmonių geidžia, kad Kalendoriuose butu apraszymas Lietuvos gelžkelių su stacijomis ir tt., kad butu tikras sąrašzas lietuviszkų ir mozuriszku bažnyt-kiemių ir tt. —

Sziuomi apgarsiname gero troksztantiems lietuviams, kad talpįsime savo laikrasztyje visokią medegą lietuviszkam Atlasui (geogr. vardus) ir medegą Kalendoriui. Tik netingė-kite parinkti teisingų žinių ir pristatyti mums.

A. a. kun. Adomas Vyszniauskas Utenos Klebonas.

Paraszė: *Aldonas.*

(Užbaiga.)

Brangus Tėve Adomai!

Vakar apturėjau Tavo ir mylimo Apolinaro gromatas; viename vokė su 50 rub. nuo Tavęs. Piningus tuos apturėjęs teip nusiminiu, jog ilgą valandą tą patį jaučiau, ką bučiau jautęs gavęs gerai nuo ko per ausį; tuomi labjaus, jog patsai raszai, jog pas Tavę tuszti kolita. Kam-gi siuntei tuos piningus? jog ar isz lazaretos raszydamas iszreiszkiau, tuometu tiktai siųsk man skolą, kaip Tau tatai neįjokios, o neįjokios ne padarys priklasties. Manę buvo nugandinę, po keturių mėnesių ligos nustosią man mokėti pensiją, bet pasirodė,

jog tai neteisybė, tai-gi skolos laukti galėjau kol pats butumei norėjęs. Labai, o labai parpraszaui Tave toliaus iszmintingesnis ir patogesnis. Užpraszaui manę į Uteną — už gerą Tavo szirdį acziu, bet dabar nieko tikro atsakyti negaliu. — Tamę padėjimę sveikatos ir prie tos negalios koju, kaip szendieną, negalėsiu padaryti drąsos ant teip tolimo kelio, nės tikras lozorius esmi, nuo lovos ligi stalelio savo sylomis dviejų žingsnių nueiti negaliu. Jeigu pasitaisysiu bent kiek, kad nors su lazda galėsiu vaikszczioti, o gydytojai ne lieps į kokius vandenis, o tiktai į laukus važiuoti, tadą atsisieksiu Tavo ir mylimo Apolinaro mylistos. Dabar buvo atvaziavusi isz Liepavos ezionai manę aplankyti mano brolienė Seliksienė — kaip tai manę prikalbinėjo, idant ant pavasario iszsirengcziau Liepavon gydytis, o teisingesnis daiktas, jog greicziaus važiuosiu ant kopų. Kaip norints bus, lai buna. — Lai stojasi valia Dievo. Szirdingiausiai Jumus sveikinu — visados Jusų

10 Vasario 1873 metų.

Kun. Ottonas.

Kunigas Pranievskas isisirgo kaskarts labjaus, prie ligos koju prisidėjo suminksztėjimas smagenų.

8 vasario — 74 metų raszo: „Asz baigiuosi, paliektu be valdžios kasdieną vis labjaus ir silpstu“. 1874 m. sėjos m. 4 dienoje raszo: „Mano sveikata ne pasitaiso, bet kasdieną labjaus irsta, mano trimetis baigesi ateinantį metą — niekas manęs lozoriaus neturbavoja tai-gi ir sėdėsiu suglaudęs ausis“. 1876 metų sausio 1 dienoje ledva bepriveikė sziuos žodžius papėszti: „Szendien su naujai pradėtais metais ir szventėmis sveikinu ir linkiu viso gero ir sveikatos Tėvui Adomui ir visiems namams pp. Apolinaro, isz duszios ir szirdies jiems atsidavęs“. Kun. Ottonas. Ir teip szirdinga prietelystė tarpo kunigo Adomo ir kunigo Ottono pasiliko ligi pabaigos gyvenimo pastarojo. —

1876 metuosę aplankė Uteną Jo Mylista vyskupas Aleksandra Beresnevycze: Drutino tikėjimę suteikdamas Sakramentą Dirmavonės ir kaitino szirdis lietuvių savo karsztais pamokslais. Kartkartiems pakeldamas savo

augščiau balsą kurstė ir suokė mokytiš dalykų tikėjimo ir užlaikyti krikščionizmas dorybes. Jo iszkalba pludo sriaunę versmę ir kas nuspręs vaisius karsztų jo žodžių. Vyskupas Aleksandra gerėjosi Utenos bažnyčia ir sakėsi bažnyčios tokios struktūros ne apėjęs visoje vyskupystėje. Kadangi mán neprisėjo matyti minėtos bažnyčios, tai paduosiu jos apraszyną pagal inventorių, sustatyta Ferdinandas Stulginskio Utenos džiakono, Anykszečių klebono paduodant Utenos bažnyčia į valdžią kunigo Pronievsko 1858 metuosę vasariaus 28 dienoje. Utenos bažnyčia medinė ant akmenio pamato metuosę 1802 statyta kasztu ir trusą kunigo Tadeuszo Miloszo Utenos klebono, turi ilgumo 28 arpinus ir tiek pat platumo. Ta bažnyčia apaczioje kryžava, augszcziaus ant koplyčių asztuonkampė. Isz priesakio keturi pilioriai mediniai, ant kurių remiasi bažnyčios preszakinė užlaida (focyota) o ant jos bonelė su signaturką. Tiesiai už piliorių bažnyčios prieangis turi ilgumo $8\frac{1}{2}$ arpinus, o platumo $6\frac{1}{2}$ arpinus, o szalyse jo bobnyčios su žemesniu stogu.

Viduryje bažnyčios abejosę szalyse dvi koplyčios; abi turi ilguma $10\frac{1}{2}$ arpinų ir tik pat platumo. Apie visą bažnyčia po stogu medinis grimsas. Prieszakis, priesienis, bobnyčios užgrotis, koplyčios ir zakristijos gontais aplinkui apdengtas ir pamaliavotas. Ant bažnyčios medinis boksztas, blėzia dengtas, ant boksztos didelis kryžius teipo-gi blezia apmusztas. Abejosę pusėse choro ir pagal tris sienias eina viskos arba galerijos. Viduryje bažnyčios keturi mediniai pilioriai, ant kuriu remiasi kopula. Dviejuose pilioriuose patalpintos spaviednyčios, treciamę ambona, ketvirtamę trepos ant bonės (kopulos). Ta bažnyčia nepaprastos struktūros isz priezasties nesuskaitomų užlaukų stogo, idant galėtu užsilaikyti be pagėdimo, reikalauja didelis užžiurėjimo ir kasztos. Ta bažnyčia vyskupui Aleksandrai teip patiko, jog paskesniame laike, kadą bažnyčia sudegė, vyskupas vėlijo, kad nauja bažnyčia butu paveidi senajai; ir pagal jo linkėjimo tapo iszrinktas dabartinis stilius naujos bažnyčios. —

Kaipo vidurvasaryje gilios upės vagoje tykiai vandenį plaukia ir czystuose vandenyse linksmai nardo

žuvelės — tiktai kada nekada vėjas parbėgdamas sukelia vilnį ir padaro ruksles ant skaistaus veido upės, tiktai kada nekada žvejis savo tinklais sudrumždžia jos vilnį; — teip kunigui Adomui papuoszus ir apveizdėjus bažnyčią; parkracius ir sutaisius paszalius, prim ir pus praeitus sielvartus ir vargus, prasidėjo tykus ir ramus gyvenimas, iszpildant kasdienines priderystes kunigo ir klebono. Bet laimė ant szios pasaulės trumpa: Laumė lėmė vėl ruszias dienas. 1879 metuosę gegužės 31 dienoje laikę miszparų Dievo kuno kilo gaisras.

Sudegė bažnyčia, sudegė klebonija ir visi klebonijos budinkai su mantą. —

Isz deganczios bažnyczios, nežiurėdamas ant paojaus, kunigas Adomas iszneszė szvencziausį Sakramentą, senybinę brangią montransiją ir kitus bažnyczios indus. Supleszkėjo kone visas Utenos miestelis. Rusti diena užstojo dėl Utenos; liko uteniszkiei be stogo, be duonos ant pelenų ir yrų. Liko ir Utenos klebonas pastiras, teip jog ne kartą galėjo pamislyti: „lapės turi urvus, paukszciei lizdas, o asz ne turiu kur galvos priglausti“. Isztikus nelaimėi, kunigas Adomas ne nuleidė rankų. Tuojaus ėmesi už darbo. Ant kapų tapo isz lentų iszstatyta szėtra ir įtaisytas altorius, kur atsilaike nobaženstva. Renkant akmenis isz pamatų ir plytgalius isz apsvilusių peczių tapo klebonija nulipdyta, it blezdingės lizdas. Liko suszlieti ir kiti reikalingiausi paszaliai. Tuometu jau visą savo galę ir rupesnį kun. Adomas atgrėžė ant pastatymo bažnyczios. —

Inžinierius teknikos ir professorius Petrapylėje Lukaszevyczius isz Noliszkio padirbo plianą ir sąraszą kapso. Tas plianas par kanceliarijas gubernatoriaus ir generalgubernatoriaus tapo nusiųstas Petrapylėn ant užtvirtinimo, bet iszrastas liko kliautis ir plianą sugražino. Tuometu Lukaszevyczius antru atvėju partaisė plianą ir vėl iszsiųsdino. Plianas tapo užtvirtintas — dalesta muryti bažnyčią ir rinkti piningus pagal prigavorą isz parapijos ir dovenas duodamas isz liuosos valės isz visos vyskupystės. Kaip minėti popieriai ir plianas pagrižo į Kauną, tai Kaunę kažinkur kanceliarijosę buvo nužuvę — kartkartėms raszant

ir klausiant nieks negalėjo atsakyti, kur jie yra. Bet dailiai pasikloniojus Praviteliui gubernatoriaus kanceliarijos, plianas bažnyczios ir daleidimas vėl atsirado ir tapo išduoti ant rankų kunigo Adomo. — Gavęs daleidimą kunigas Adomas ėmėsi už darbo. Sustatytas tapo komitetas budavonės. Sąnariais komiteto buvo ponas B., ponas Staczauskas ir ukininkai: Vincentas Kuningelis, Gabrielius Jonkus, Stanislovas Žulis, Kazimieras Araminas. Bet ponas B. neilgai trukus pasitraukė iš komiteto ir buvo priežastimi įvairių kliuczių ir aptarimų. — Komitetas padėjo rupintis klebonui statymę bažnyczios, padėjo daryti kontraktus užžiurėti išdą, prijimti ir išduoti medegą, padėjo rodavoti: žodžiu sakant buvo deszinią ranką klebonui. Galvą komiteto arba pirmsėdžiu buvo patsai klebonas. — Nuo pradžios 1881 metų par triėjus metus dirbo plytas. Plytų išdirbo 1200000. Muran bažnyczios parėjo 896670 plytų. Plytas dirbo Kristopas Saus-Mikatis prusas. Padarė labai geras, nės ligsziolei par 13 metų nei viena plyta neisztrupėjo, nors bažnyczia yra iš virszaus netinkavota.

Pavasariį 1882 metų pradėjo pamatus ir murijos sienas, bet czionai vėl kliutis atsitiko: Kamendorius kunigas Gudžinskas pasakė pamokslą apie blaivystę — tamę pacziamę laikę girtuokliai iszkulė langus karcziamos ir pakurstyti p. B. pasakė, jog kunigas Gudžinskas liepęs žydus muszti; už tai klebonas ir kamendorius tapo iszsiusti į Salakuosną, o iš Salakų kunigai buvo atsiusti Utenon.

Bet po szeszzių nedėlių sėjos mėnesyje 25 dienoje tų paczių 1882 metų daleista buvo vėl sugrižti kunigui Viszniauskui Utenon.

Par ateinantį metą užmuryjo dangą, bonę boksztus ir apdengė stogu. Bebaigiant bažnyczią pristiejo piningų, kadangi daug biednesnių parapijonų negalėjo pagal prigavarą piningų užrasztytų užmokėti. Bet stipri klebono valia ir mielaszirdingumas musų žmonių, kurie dėl szvento darbo dolinoji pastoru skatiku, daleidė užbaigti darbą be sutrukdimu; Klebonas gavo paskolyti nuo turtingesnių ukininkų piningų ir su tais užbaigė darbą.

Teip, jog par vasarą 1884 metų isztinkavojo, iszlieja cimentu aslą, idėjo duris ir langus ir įtaisė altorių. Rudenį tą patį metą par atlaidus Szv. Aniolų Sargų pirmą kartą atsilaikė miszios naujoje bažnyčioje.

Murijo bažnyčią Pridikis Lévaldas, kursai paskui prijėmęs katalikiszką tikėjimą mirė Dusetuose. Stogą dengė Juozapas Lekavycze, o geležinį darbą dirba Lekaviczė su Juozapu Paplauskiu. O dabar eima bažnyzion. Puikus yra prieszakis bažnyzios su dviem mažais boksztais su ertamis trepėmis. Szalysę durų stovi stovyłai szvento Petro ir Povilo. — Minėjau, jog plianą dirbo Lukoszevyczius, o iszpildė jo mislį, kunigas Adomas. Mislis buvo draši ir toki pat, kaip dirbėjo szvento Petro bažnyzios Romoje: formoje graikiszko kryžiaus antkartį Panteoną. Ir teip Utenos bažnyzia kryžauna, kurios iszilginė kryžmavonė turi 16 sieksnių, o skersinė 15 sieksnių. Kryzius yra krikczezioniszku ženklų: kryžiuje tikėjimas, kryžiuje meilė, kryžiuje viltis krikszczzionies!! Tokią mislį reiszkia Utenos bažnyzia. Ties pat viduriu bažnyzios stovi keturi pilioriai; tie keturi pilioriai primena mums keturias krikszczzioniszkas dorybes pamatinėmis vadinamas: Iszmintį, teisybę, stiprybę Užsiturėjimą. Kaip ant minėtu dorybių esti nuremtas krikszczzioniszkas padorumas, teip ant minėtu piliorių remiasi danga ir noria bažnycios. Bonė, kurios apivali architektura, savo virszunę szaunanciją dauguosna, yra tolygi senybiniui Romos Panteonui. Mistiszka mislis bones yra szii: duszia krikszczzioniszka naudodama isz nuopelnų Vieszpaties Kristaus, užpelnytų par kryžių, Dievo mylistą ir dorybėmis krikszczzioniszkomis pribrendusi, maldą ir duksėjimu kilsta danguosna.

Minėti pilioriai dalina bažnyzia ant triju lovų. Bažnyzios architekturoje didesnioje dalyje forma apivali: apivalios dangos ir laukai suvedimų prideri prie apivalios bonės ir prie apivalių užbaigų kryžmavonėsę. Utenos bažnyzia savo architekturoje paveidi Romos szvento Petro bažnyziai, nės pastatyta yra Romiszkamę klasiszkamę styliuje. — Bažnyčioje ties pat viduriu bonės kybo didelis žirandolius, labai gražaus iszdarbio, ant 72 žvakių, ties

viduriu žirandoliaus patalpinta lempa. Visas žirandolius Maskvoje tapo papuosztos nikeliu. Dirbo žirandolių Ivanauskas sliesorius iš Utenos. — Gražus yra žirandolius, bet tikra ypatinga ir papuoszimas bažnyčios yra ambona. Ambona kaip ir žirandolius yra kalti iš geležies ir naugės.

Pacizioje apacizioje ambonos sukeisti inkarai, nuo kurių prasideda devynios girliandos erszketrožių, lietu iš naugės — tos girliandos, eidamos į virszų padaro apivalų dugną ir pasibaigia viduriniame rumbę arba ambonos juostoje; tarpus girliandų iszspina iszilgai einantįs retežiai, kurių kiekviena graudis yra formoje kryžiaus. Pati ambona yra asztuonkante. Architektura ambonos yra toki pat, kaip ir architektura bažnyčios, tai yra padaryta Romiskamę klassiskamę styliuje. Ant ambonos kybo uždanga formoje karaliskos karunos — kurios virszunėje kryžius paturemas dviejų Aniolų, o apacizioje balandėlis, paveikslas Dvasios szventos. Dirbo amboną Juozapas Paplauskas sliesorius iš Utenos. Kiekvienas, kurs regėjo minėtą amboną pasakys, jog ypatinga ir labai graži! O gudrus turėjo buti sliesorius, kurs ją nukalė. —

Bepigu yra žmogui turtingam ką nors gerą nuveikti; bepigu yra žmogui turtingam ir bažnyčią papuoszti; nuvažiavus Belgijon arba Paryžiun pripirkti puikių — puikesnių daigtų. Bet kunigas Adomas ir su mažomis iszgalėmis padarė daugel dėl papuoszimo bažnyčios. Ir garbė kunigui Adomui, jog tarpo savo vargdienių parapijonų mokėjo rasti gudrius dailides, gudrius sliesorius dėl papuoszimo baznyčios! Kunigas Adomas ligi pat paskutinios dienos rupinosi apie bažnyčios papuoszimą. Teip priesz pat smertį parvėzdino gražų stovylą Motinos szvencziausios — de Lourdes iš miesto Zokopany ir dirbdino altorių, į kurį ketino patalpinti minėtą stovylą, bet smertis tą darbą partraukė nepabaigtą. —

Nabasznikas Kunigas Adomas buvo vyras augszto stuomens, stambus, tamsių plaukų, rustaus veido; ne macziau nėkuomet' jį nusziszypsant. Dažniausiai tylėjo paniures — bet kartais liubėjo apsakinėti įvairius atsitikimus iš jaunystės. Apsakinėjo aiskiai, paveiksluose

ir su tulais mažmožiais. Iš tų jo apsakinių žymu buvo, jog jaunystėje turėjo tvirtą atmintį ir aiskų protą. Mylėjo karsztai savo tėvynę, savo krasztą, savo žmones. Kartą išsikalkus apie tulus atsitikimus, tarė: „Mes darėmė jaunystėje, kas mums rodėsi naudingu dėlei mūsų szalies, jus-gi pririzskite žmones rysziais meilės prie savęs, idant neklystu ant klaidžių takų“. Buvo labai mielaszirdingas, nežinojo jo kairė, ką duoda deszinė. Parapijonai suprasdami gerą szirdį kunigo Adomo grėžėsi prie jo tuloje bėdoje. Ir ką tiktai galėjo szszelpti, niekam ne atsakė; dalinoji tuomi, ką turėjo toje valandoje. Kunigo Adomo nabaszrinkas pats budamas teisingas ir kitų tikėjo žodžiui. Skolindamas nei nuo vieno ne ėmė užraszų ir tarydavo: „ne sakyk nuo manęs gavęs, kaip turėsi, tadą ataduosi“.

Tarpo žmonių visoje apigardoje turėjo garsą teisingo sudžios. Ketvergais, kuometu svietas susivažiuoja Utenon ant turgaus, pas kunigą Adomą visuometu budavo pilna žmonių. Vieni praszė, kad juos apsudytu; kiti praszė, kad juos susivaidijusius sutaikintu; kiti vėl geidė, kad jiems kunigas Adomas duotu rodą jų reikaluosę. Nevieną kunigas Adomas kantriai iszklausė ir davė žodį. Buvo žmogus darbsztus: paskutiniuosę metuosę ir negalios ir senatvės spaudžiamas nėkuomet ne szalinosi nuo iszpildymo savo priderysczių. Ypacziai mylėjo spaviednyczią, spaviedojo dažnai ligi tamsios nakties. —

Vyszniausko nabaszrinkas buvo stamantraus kuno sudėjimo; didžios szirdgilos ir vargai maisztų metų nors ir paliko galias žymes, bet yrų sveikatos ne padarė; teipo-gi ir tolesniamę gyvenimę visuometu buvo stropus. Bet paskutiniuosę metuosę amžiaus sveikata paszlijo. Praeitą rudenį, pagrižęs isz Vilniaus po provos kunigo Žimkevycziaus, kuri daug įkirumo nabaszrinkui padarė, par mėnesį buvo sunegalęs, ir tuometu jau gydytojas pasergėjo kliautį szirdies; bet pasitaisęs isz tos negalės vėl iszsirodė tvirtas ir tokiu buvo ligi pat smerties. Sėjos mėnesyje 14 dienoje atlaikė miszias, par porį adynų spaviedojo, parėjęs isz bažnyczios sunegalo. Ant ryto, t. y. 15 dienoje sėjos mėnesio apie 11 adyną atidavė duszią

Dievui. Mirė nuo anevrizmo szirdies. Kunigas Adomas mylimas parapijonų, guodojamas kaimynų savo netikėtu miriu padarė visiems nuliudimą. Ir ta meilė, ir tas nuliudimas ypatingai apsireiszkė dienoje laidotuvių. Ant palaidojimo, kurs buvo 18 dienoje sėjos mėnesio, supludo svieta kaip ant didžiū atlaidų, teip jog erta bažnyczia savo muruose visų patalpinti negalėjo; ir ant veidų matės nuliudimas ir akysę aszaros.

Su tuomi pacziu nuliudimu atvyko kunigai kaimynai palaidotų savo mylimo kaimyno, savo draugo. —

Po sumai kunigas X pasakė pamokslą, kuriame išguldęs apie ateisntį amžiną gyvenimą, sziuos žodžius pridurė apie 'nabasznišką: „Dabartės pasirinko isz szios pasaulios kunigas Adomas, idant atilsėtu amžinai! Kunigas Adomas gimė Žemacziuose — Kvedainios parapijoje; pasiszventė kuniguosna Varniuose teipogi Žemacziuose; bet isz Dievo lėmimo teko jam dalis procevoli dėl Lietuvos. Pirmausiai buvo kamendoriumi Vabalninkuose, o potam, kaip patįs žinote par 38 metus tarnavo Utenos bažnycziai. Szendiena prie jo grabo, iszpultu paminėti jo darbus; bet kas apsakys vargus, kentėjimus, sielvartas, rupesnius, trusus viso gyvenimo. Liežuvis stembsta, galva neiszmano; „A! a! a! Vieszpatie Dieve szitai nemoku kalbėti, nės esmi“. (Jeremia).

„Bet jeigu tie (žmonės tylėtu, akmenįs szauks“ (XIX, 40 Lucas). Tie murai, tie szalti akmenįs szaukia ir sako apie darbus Tėvo Adomo. Paveizdėjus į szitą bažnyczią, kurią-ją pateisiai didžiuojasi netiktai Utena, bet ir Lietuva; paveizdėjus į szitą bažnyczią, atmenate, kaip ant tos vietos stovėjo medinė Bažnyczia — kaip potam szurpsojo ir pelenai, kaip paskui tapo iszbudavoti szitie namai Dievo. Bet keno tai rupesniu, keno storonę visa tai stojosi?! Kunigas Adomas par 38 metus valdė, rėdė, buvo gyvenimu tos bažnyczios; jo rupesniu, jo storonę isz pelenų iszdygę iszaugo szitie namai Dievo!...

Ir visa ką toje bažnyczioje regime primena mums veikalius ir trusus Tėvo Adomo. Szitas altorius primena mums, kaip kunigas Adomas par 38 metus meldėsi podraugė

su savo avelėmis: ataduodamas garbę Dievui, kaip Augsburgiausiam Vieszpacijam. Meldėsi padėkavodamas už visas geradėjistes ir mylistas.

Meldėsi kasdiena, praszydamas reikalingos malonės ir paszalpos. Meldėsi praszydamas atleidimo (dėl) nusidėjimų dėl savęs ir dėl savo avelių.

Primena mums ta spaviednyczia: kaip kunigas Adomas par kiauras dienas ligi vakaro, ligi tamsios nakties nuvargęs — užmirszdamas apie savę; vientik atmindamas meilę Dievo ir artimo, teisino nusidėjusius su Dievu ir vėde juos ant kelio iszganymo. Primena mums ta ambona, kaip kunigas Adomas mokė tikėjimo, mokė mylėti Dievą ir artimą; graudulingu balsu szaukė nusidėjusius ant pakutos ir atsigrėžimo: žodžiu sakant, rovė pikta o sėjo dorybę. Tie kaimai tos ulyczios, kurias lankė, primena mums, kaip kunigas Adomas nežiurėdamas, ar diena, ar naktis, ar giedra, ar audros verczia skubinosi neszti patieką mirsztantiems ir ligoniams, apveizdėdamas juos szventais sakramentais.

Ale nabaszrinkas buvo netiktai kunigu, netitai klebonu, netiktai piemeniu savo avių, bet ir tėvu savo parapijonų; rupinosi netiktai apie reikalus dvasiszkus, bet ir apie reikalus svietiszkus savo parapijonų. Spaudė ką reikalai ir tuli interesai: „Kur gausme rodą, kas mumis paprotis? eisme, tarėte, pas tėvą Adomą, jis mums duos gerą rodą, jis mumus pamokys. Kyla tarpo parapijonų vaidai nesutikimai — kas, sakėte, mumus apsudzys, sutaikins? eisme pas tėvą Adomą, jis mumus teisingai apsudzys, jis mumus suves vienybėn. — Kirto ką smugis nelaimės; suspaustas vargo dejavo: kur gausiu pagalbą, kas man padės?! Eisiu, tarė, pas tėvą Adomą, jis manę suszelps, nės jisai dalinoji tuomi, ką szvendiena turi!

Džiaugėsi ir didžiuojasi Utena savo puikią bažnyčią! Bet tėvas Adomas ne tiktai szią isz akmens budavojo bažnyčią, bet dar budavojo kitą vairesnę — dvasiszką — duszėsę, szirdysę savo parapijonų. Mokė aveles kaip tikėti, kaip tarnauti Dievui, kaip užlaikyti Jo szventus prisakymus, kaip saugoties pikto, o daryti gerai. Paliko paveikslą krikszczioniszku dorybių: mielaszirdystės, meilės

artimo ir Dievo. Ir tas mokslas ir tas geras paveikslas giliai įsmego duszėse, szirdyse parapijonų; ir iszdavė, ir iszduoda vaisius į amžiną gyvenimą. Bet ir tenai amžinamę gyvenimą budamas neužmirsz savo avelių, melsys už jumus prie Vieszpaties Dievo ir prisikėlimę isz numirusių kelsys, idant iszduotu rokundą už savę ir savo aveles“.

Ant kapo sakė pamokslą kunigas Jurgis Narmontas Utenos džiakonas, Svėdasų klebonas. Trumpumas mano raszto neleidžia apsakyti jo gražaus ir graudaus pamokslo, kurio įtura daug maž buvo szioki:

„Kunigai mano draugai iszrinko manę, idant padėkavo-
cziau už jusų meilę ir prisiriszimą prie kunigo Adomo. Susirinkote daugybėje palaidotų tėvo Adomo: isz jusų nuliudusių veidų, isz jusų akių aszaruotų matau, jog jus mylėjote tėvą Adomą. Jums buvo kunigas Adomas dvasiszku tėvu, dvasiszku vadovu; man buvo draugu ir prieteliu; gailu jums jusų tėvo dvasiszko, gailu man mano draugo, mano prieteliaus.

Daugel jus su kunigu Adomu matėte vargo, daugel nukentėjote; iszstate jums szituos puikius namus Dievo. Pasirinko dabarties isz mūsų kunigas Adomas — szitai jo palaikai — bet tebegyvena mūsų atmintyje.

Kaipo gyvendamas mokino mylėti Dievą, santaikoje gyventi su artimu, teip ir dabarties paliekta mums testamentą: meilės Dievo ir artimo. Tai yra, idant mylėtumeme Dievą už viską labjaus, o artimą kaip patį savę; idant nesiprovotumeme, gyventumeme santaikoje su artimu. Pasirinko isz mūsų kunigas Adomas, idant gyventu amžinai, nės sako Iszganytojas: „Kas tiki į manę norints numirtų gyvens“.

Kunigas Adomas palaidotas tapo rusyje po trepų didžiųjų durų bažnyczios, kurį pats murydamas bažnyczią dėl savęs iszmuryjo. —

Ant galo turiu paminėti, jog vartydamas breviorių nabaszniko, atradau jo paties ranką raszytą maldą: „O Jezau, ne buk man sudžia, bet Iszganytoju“! Teip meldė nabasznikas Vieszpaties Jezaus par gyvenimą;

teip mes szendieną praszykime Vieszpaties Iszganytojaus, idant atmindamas ant kraujo brangiausio pralieto dėl iszganyimo žmonių, teiktusi atleisti prasikaltimus kunigui Adomui, o suteiktu amžiną atilsį!

Requiem aeternam dona ei, Domine, et lux perpetua luceat ei! —

Atsiszaukimas reikalę iszstatimo lietuviszkos literatūros ant Paryžiaus parodos 1900 m.

Kadangi mūsų pirmutinis „atsiszaukimas“ buvo karsztai priimtas lietuviszkoje visuomenėje ir kadangi Ivinsko draugystė paliovė funcijonuojusi, todėl Komitetas Zūriche priėmė ant savęs rupestį apie įkunijimą to užmanymo. Kadangi lieka visai mažai laiko iki tai parodai, kadangi mes vieni negalime atlikt visų reikalų to užmanymo, todėl kreipiamės prie Jusų, mieli Tautiečiai, su sekancziu užkvietimu:

1. Tilžėje iszleista 1897 m. knygelė vardu „Statistika lietuviszkų kningų, atspautų Prusuosę nuo 1864 iki pabaigai 1896 metų“, tai-gi meldžiame Tautiečių, kad kas nors isz Jų teiktusi tą statistiką dapildyti iki szendieniniam laikui ir patalpinti tuos iszdavimus, kurių truksta kningelėje p. A. J. Zanvykuczio.

2. Yra reikalinga, kad kas teiktusi surinkti lietuviszkus iszdavimus po vieną egzempliorių pagal tą dapildytą statistiką.

3. Reikalinga suraszyti statistiką visų iszdavimų, atspautų Amerikoje ir surinkti po vieną egzempliorių tų lietuviszkų iszdavimų.

4. Reikalinga, kad kas patirtu, ar nebuvo iszleisti lietuviszki iszdavimai kada nors kur kitur, teip-gi ir paslaptę Lietuvoje ir kad juos surinktu.

5. Reikalinga, idant Lietuvoje ir užrubežėje susitvertu komitetai rinkimui piningų veikiausiam įgijimui tos parodos.

6. Suraszus kningų (katalogus) ir surinktus piningus meldžiam siųsti Komitetui Zūrichę.

Komitetas iš savo pusės pasirupis apie tą viską, kas reikalinga išstatymui lietuviszkos literatūros ant Paryžiaus parodos 1900 m.

Atkreipiame atydą Tautiečių ant to, kad ta literatura susidės iš lietuviszkų rasztų, atspautų lotyniszkomis litaromis nuo 1864 m. iki sziam laikui (kningelės, kaip svietiszkos teip ir dvasiszkos ir visi laikraszcziai).

Apie savo darbus ir rezultatus Komitetas talpis sistematiszkai žinias lietuviszkuosę laikraszcziuosę ir meldžia, kad ir kiti, imdami dalyvumą tamę pacziame veikalę, darytu tą patį.

Tautiečiai, neužmirszkite, kaip svarbus yra Lietuvai tas užmanymas. Imkimės kuoveikiausiai visi už darbo, nės tik bendromis spēkomis galima bus tą didį ir sunkų veikalą atlikti.

Su broliszku pasveikinimu

Zūrich, 26/III 99 m.

Komitetas.

Adresas: Herrn Otto Lang, Hegibachstrasse 22.
Zūrich, Schweiz,

PS. Meldžiame visų lietuviszkų laikraszczių atkartoti szitą atsiliepimą.

Nuo Redakeijos.

1. Atskaita.

Atkartodami szį atsiszaukimą, dar syki primename lietuviams, jog musų Radakeija priėma aukas ant minavojamojo dalyko.

Apart paaukautų paczios Redakcijos 25 fr., ant reikalų parodos lietuviszkos literatūros Paryžiuje 1900 m. tamę tarpę iplaukė:

Nuo Vaiszganto	15 fr.
Nuo Dédės Atanazo	13 fr.
Nuo Dailidės	12 fr.

Isz viso: 65 fr.

2. Konkursas.

Turėjome szlovę netikėtai apturėti isz karto net du geros vertybės veikalu apie tą patį dalyką: Biczlių užlaidymą ir vaisymą, vieną nuo p. **Svirplio isz Pasienio**, antrą nuo p. **Bicziulės**, kurios vieną straipsnį: „Apie biczių ligas“ Kalendoriui paskyrėme. Autoriams jų tadą praneszame, jog dar nenusprendėme, katrajį pirma atskiroje kningelėje spaudinsime. Spręš konkursini sudžios.

3. Nauji sandarbininkai.

Malonu mums apsidžiaugti jums, skaitytojai, kad turime prižadėtą sandarbininkystę mokyto Ukininko, Vaitininko, ir Bicziulės. Kiekvienas isz jų žadas praneszti, ką gali ir turi padaryti lietuvis savo buitėje. Tuos paczius dalykus, rasit galėtu atrasti ir svietimosę kningosę; ale visai kas kita imti isz kningų, paraszytų dėl, Dievas žino, kokio kraszto, o kas kitą paklausyti žmonių, kurie czia pat yra prityrę, kokie yra mūsų, ne kitų reikalai ir ką gal padaryti su didesnę naudą. Tikime, kad anie szlovingi inteligentai neužvils mūsų, kaipo jau ne vienas padarė: prižadėti — prižadės, o iszpildymo priseina laukti negut lig pat sudo dienos. Rodos, szieji ne isz tokių.

4. Atsakymai.

P. Susiui. Szirdingai dėkavojame uz rasztelį! Nekantriai laukiame tāsos apie suvalkieczius. Bet Jo Mylista biszkį perdėjai, iszsitaręs, jog „iksziol neradai jokios korespondecijos isz Suvalkų rėd.“ Buvo, ir nekartą. Džiaugiamės, matydami vis didesnį judėjimą. Apsileidimas kokio kraszto inteligentų butu nedovanotinas, kad visi, kiek įstengdami bruzda.

P. Dr. Basanavicziai. Interesingus Tamstos rasztus idėti į savo laikrasztį skaitome už nepaprastą szlovę. Neužmirszk mūsų: mumysę turi didžiausius garbintojis savo žinovystės litvanologijos ir senovės. Dyvyjamės tik, kad Tamsta dar tebeprisilaikai nuo savės rasztybos,

kad visi laikrasčiai maž daug tą vieną-paczią priėmė. t ir d žymėtuju mūsų spaustuvės, rods, nei neturi. Principijaliskai ir mes pripažįstame reikalą pažymėtuju t, d sekant kilmėmoksliską raszybą.

Guod. kun. Zilinskui. Jums iszsiuntėme mapą Žemaičių Vyskupystės, geriausi isz visų esančių.

Apgarsinimai.

„GARSAS AM. LIETUVIŲ“

Nedėlinis laikraštis, paszvēstas reikalams Lietuvių-katalikų Amerikoje, iszduodamas kun. B. Žindžiaus, kun. J. Kaulakio, kun. A. Kaupo, kun. M. Szedvydžio.

☪ Kasztuoja ant metų tik 1,20 dol. ☪

Piningus ir visokius rankrasčius reikia siūsti ant szio Adreso:

REV. B. ZINDZIUS. ELIZABETH, N. J.

„LIETUVA“

nedėlinis politiskas laikraštis iszeina Chicagoje. Yra vienas isz svarbiausių lietuviszkų politiskų laikrasčių. Rėdomas iszmintingai, žinios paduodamos akvyvos, pažvilgiai abelni: nėra blaszkimos ir asabiszkumų. Žodžiu, laikraštis vertas skaitymo. Prekė 3 dol. par metus.

A. Olszevskis Mgr. Sub. Sta. 60. No. Chicago III.

„TARNAS BAŽNYDZIOS“

mėnesinis katalikizskas ir tautizskas laikrasztis.

Iszleidžiamas taom tarpu dviejų kampanų kun. SAURU-
SAICZIO ir kun. GRICIAUS.

Prekė ant metų pusanthro dolerio (1,50) kas iszkalno užsimokės.
Kožnas numeris kasztuoja po 15 centų. Į Prusus 6 mark.

Warterbury, Conn. Lietuviszkoje Spaustuvėje.

„VILTIS“

lietuviszkai-tautizskas darbininkizskas laikrasztis, kuobepu-
siszkiausis, iszleidžiamas darbininkų kuopelės kasztais.

Prekė — 1 doleris.

Su visukiais reikalais kreipkitės ant szio adreso:

V. J. Stagaras & Co. Shenandoah. Pa.

„Tėvynė“

Mėnesinis lietuviszskas laikrasztis, iszeina Amerikoje,
gaunamas už 50 centų Amerikoje ir už 50 kap. arba už
1 markę Europijoje.

Adresas redakcijos:

Rev. J. Žilinskas, Plymouth, Luz. Co., Pa.

Atsakąs rėdaktorius J Lapinas Tilžėje; prie jo siųst
rasztus, rankraszcozius ir piningus; pas jį teipo-gi laikraszcozio
krautuvė. Antraszas: **Herrn J. Lapinas, Tilsit, (Ostpr.)**

Spaudinta pas J. Szenkę, Tilžėje.

